דעת
אתר לימודי יהדות ורוח
www.daat.ac.il

ספר שביעי

דעת
אתר לימודי יהדות ורוח
www.daat.ac.il

פרק ראשון

ירושלים נהרסה כליל מלבד שלשה מגדלים. טיטוס הקהיל את אנשי־הצבא והללם על גבורתם ונתן להם מתנות ושלח רבים לבתיהם.

א. וכאשר לא השיגה עוד יד אנשי־הצבא לטבוח ולבז בז, כי לא נשאר להם דבר לכלות בו את חמתם, — כי הן לא ידעו [הרומאים] חמלה ולא היו מושכים ידיהם, לו מצאו דבר להשחיתו, — צוה טיטוס עליהם להרוס את כל העיר עם ההיכל עד היסוד ולהשאיר רק את המגדלים העולים על חבריהם בשיאם, הם פְּצָאל, הִפִּיקוֹס ומִרים, ואת חלק החומה הסוגר על העיר ממערב, למען יהיה שם מקום־מחנה לחיל־המשמר הנשאר בירושלים, והמגדלים יספרו לדורות אחרונים את פרשת העיר הגדולה עם מצודותיה החזקות והבצורות, אשר הכניעו הרומאים בגבורת ידיהם. ואת יתר חלקי החומה הגיעו הרומאים לארץ והפכו (את ירושלים) למשואות, עד אשר לא יאמין העובר (על תל־שממונה), כי היתה במקום הזה לפנים עיר נושבה. זה הקץ, אשר הביאו המורדים ברוח־שגעונם על ירושלים, העיר המעטירה, אשר התברכו בה כל בני־האדם.

ב. והקיסר גמר להעמיד שם למשמר את הלגיון העשירי ועמו להקות אחדות מחיל־הרוכבים וגדודי־רגלים מספר. ואחרי אשר כלה טיטוס את כל מעשי המלחמה, חשקה נפשו לברך את כל הצבא על נצחונותיו ולחלק את המתנות הראויות לגבורי־החיל. על־כן צוה להקים לו בימה גדולה במקום־תחנותו הראשון בתוך, ועמד עליה יחד עם שרי־צבאו וקרא באזני כל הצבא, לאמר: „היום הזה יש עם לבי לברך אתכם על חסדכם ואמתכם אתי כל הימים. והנה אני מודה אתכם על משמעתכם במלחמה, אשר חִברה אל גבורתכם בכל הסכנות הרבות והעצומות. הן בזה הגדלתם את חסן ארצכם ונתתם אותו מופת לעיני כל הגויים, כי המון האויבים הרב ומשגב חומותיהם הבצורות ועוז נפשם אשר אין לו חקר וכל חמת־רוח הצרים, הפראים כחיות־השדה, — כל אלה לא יוכלו לעמד בפני גבורת הרומאים, ולו גם תהיה פעמים רבות השעה משחקת לשונאיכם. הנה שמתם אחרית טובה למלחמה, אשר ארכה ימים ושנים. והן גם בצאתכם לקרב לא פללתם, כי תפליאו לעשות

מאשר השיגה ידכם כיום הזה! ועוד הוספתם לעשות לכם שם כבוד ותפארת, כי השכלתם לבחר מקרבכם מושלים ושליטים בכל מלכות הרומאים ונתתם את המשרה בידם, ושלחתם אותם אל ארץ־אבותיכם וכל העם קבל אותם בלבב שלם ונכנע למשפטיהם והחזיק טובה לכם על אשר בחרתם בהם. והנה כָּלכם עשיתם גדולות ונפלאות, ואני שמח בכם ויודע, כי אין מכם איש, אשר קצרה נדיבות־רוחו מכחותיו. אולם לאלה האנשים, אשר הושיע להם כח ימינם הגדול להלחם ביתר עֹז, לאלה, אשר פארו במעשי־גבורתם את דרך חייהם וגם השכילו לעטר את צבאותי הוד והדר בנצחונותיהם — אני רוצה לתת כבוד ויקר חֵלֶק גבורתם, ולא אקפח את השכר הראוי לאנשים, אשר התנדבו לעשות גדולות מחבריהם. ואמנם יקר בעיני מאד לשקוֹד על הדבר לעשותו, כי יערב עלי לשלם ללוחמים את שכר גבורתם מאשר לענשם על משוגותיהם."

ג. ומיד צוה טיטוס על האנשים הממֻנים לדָבר לפרוט את שמות האנשים, אשר עשו גבורות במלחמה. הוא קרא את האנשים אחד אחד לגשת אליו והלל את נצחונותיהם בשמחה רבה, כדרך האדם השמח במעשה־ידיו, ועָטר אותם בזרי־זהב וקשר להם שרשרות־זהב על צואריהם ונתן להם חניתות־זהב ארֻכות א) ודגלים עשוים כסף ואת כל אחד מהם גִדֵל במעלת משרתו. וגם משלל המלחמה הרים להם זהב וכסף ובגדים יקרים ויתר הבֹּז ביד רחבה. ואחרי אשר נשא טיטוס בעצמו את ראש כל הנזכרים לכבוד ולתהלה, ברך את כל הצבא, ולקול תרועה גדולה ירד מן הבימה והלך להקריב את קרבנות־הנצחון. לפני המזבחות עמדו פרים בהמון רב, והוא צוה לשחוט את כֻּלם ולחַלֵק את בשרם לאנשי־הצבא, למען ייטיבו את לבבם, והוא עם שרי־הצבא עשה משתה שלשה ימים, ואחרי־כן שלח מעליו את כל צבא־הנכרים ונתן לכל איש ללכת אל המקום הטוב בעיניו. וללגיון השנים־עשר זכר את חרפתו, כי נִגף לפנים לפני היהודים, כאשר עמד צֶסטיוס בראשו, והֶגלה אותו מארץ סוריה, אשר שם היה מקום־תחנותו לפנים בְּרַפַּנִיאָה ב), ושלח אותו אל הארץ הנקראה מֶלִיטֵנֵי אשר על נהר פרת, בגבול ארמיניה וקפודקיה, ושני לגיונות כִּבֵּד להשאר עמו עד בואו אל ארץ מצרים, הם הלגיון החמישי והחמשה־עשר. אחרי־כן ירד עם הצבא אל קיסריה אשר על שפת הים ושם הניח את המון השלל הרב וגם צוה לשום משמר על השבוים, כי קֹר ימי הגשמים לא נתן לו לנסוע באניה אל איטליה.

א) נ"א: קטנות.

ב) מצפון להרי הלבנון, בארץ סוריה.

פרק שני

טיטוס ערך חזיונות בקיסריה, אשר בנה פיליפוס. על־רבר שמעון העריץ, אשר נתפש בכף ונשמר לחג־נצחון הרומאים.

א. ובימים, אשר חנה טיטוס לפני ירושלים ושם מצור עליה, הלך אספסינוס באנית־משא ועבר מאלכסנדריה אל רודוס א) ומשם נסע באניות־משוט ב) וירד אל החוף בכל הערים, אשר עבר עליהן, ויושביהן קבלו את פניו בברכה. כה הפליג בים מיוניה ג) אל ארץ הלס ד), ומשם דרך אי קרקירה ה) אל קרן ארץ יפיגיה ו), ומשם הלאה בדרך היבשה. — וטיטוס נסע מקיסריה אשר על חוף הים ובא אל קיסריה הנקראה על־שם פיליפוס, ושם ישב ימים רבים וערך חזיונות־שעשועים שונים. ורבים מן השבוים מתו — אלה הָשלכו לחיות רעות ואלה נאלצו להלחם איש באחיו עד מות. ובעיר הזאת הגד לטיטוס, כי נתפש שמעון בן גיורא. וזה הדבר:

ב. שמעון היה בעיר העליונה בעת מצור ירושלים, וכאשר לכדו צבאות הרומאים את החומה ופרצו בתוך העיר והחלו להחריבה, לקח עמו את רעיו הנאמנים ואתם יחד סתתים עם כלי־ברזל הדרושים לעבודתם וגם צדה די ספוק צרכיהם ימים רבים, ועם כל אלה ירד אל אחת המנהרות הנעלמות. הם הגיעו עד קצה הנקבה (המחתרת) הישנה ומצאו אדמת־סלעים והחלו לחצוב בה בקוותם, אשר אחרי האריכם את החפירה יעצרו כח לעלות לבטח על־פני הארץ ולהמלט. אולם כאשר נטו למלא אחרי עצתם, נוכחו במהרה לדעת כי נכזבה תוחלתם, אחרי אשר בעמל רב הצליח בידי החוצבים לצעוד הלאה מעט מעט, ואף כי אכלו את לחמם במשורה, ראו, כי עוד מעט יאזל מכליהם. ואז אמר שמעון בלבו, כי יעלה בידו לבעת את הרומאים ולהוליכם שולל: הוא לבש מכנסי־בד לבנים ועטה מעיל ארגמן ועלה פתאם מן האדמה במקום אשר היה שם המקדש לראשונה. כאשר ראו אותו הרומאים, אחזה אותם רעדה ובראשונה לא יכלו למוש ממקומם, אולם אחרי־כן ערבו את

א) אי בין מצרים ובין אסיה הקטנה, שהזכר כבר הרבה פעמים.

ב) ביונית: טריאַרות. אניות עם שלש שורות שיטים.

ג) הכונה: מחוף אסיה הקטנה והאיים אשר בינה ובין ארץ יון העקרית (הלס).

ד) ארץ יון העקרית (אַטיקי, פלופונסוס ועוד).

ה) הוא הנקרא עכשו קורפו.

ו) קרן דרום־מזרח של איטליה (חצי־האי האפניני).

לבם לגשת אליו ולשאלו מי הוא. ושמעון מאן לגלות את שמו להם וצוה לקרא לשר־הצבא. הם מהרו לרוץ אל שר־צבאם ושבו יחד עם טֶרֶנְטִיוס רוּפוּס, הוא אשר השאירהו טיטוס לראש על הצבא. וכאשר גִלה לו שמעון את כל הדבר באמונה, צוה טרנטיוס לאסרו והודיע את טיטוס, כי נתפש בכף. ככה שִלם אלהים לשמעון כגדל רשעתו ליושבי ירושלים, אשר השתרר עליהם בעברת־זדון — בהסגירו אותו בידי צריו ושונאיו בנפש, ולא בהלחמו בזרוע נטויה נפל בידיהם, כי־אם לרצונו הפקיר את עצמו לאויביו, למען יעשו בו שפטים, תחת אשר לפנים המית הוא רבים באכזריות־חֵמה על עוֹן אשר כזה, בשוּמוֹ להם לשֶקר עלילות־דברים, כי אמרו לנפול אל הרומאים. אכן לא תמלט הרשעה מעברת אלהים וימין־צדקו לא תקצר, וגם אם יאריך אפו לפושעים בו, נַקה לא ינקם, ועוד יפליא את נקמתו ברשעים, אשר יתברכו בלבבם, כי נמלטו מעֹנש, בראותם, כי לא מצאה אותם יד הדין מהרה! ומבשרו חזה זאת שמעון הפעם בעת נפלו בידי הרומאים אנשי־עברתו. ואחרי אשר עלה שמעון מתחתית האדמה, נגלה המון מורדים רבים, אשר ירדו גם הם אל המנהרות. — והקיסר שב אל קיסריה אשר על שפת הים, ושמה הובא אליו שמעון אסור בנחֻשתים. וטיטוס צוה לשמור עליו, כי חשך אותו ליום חג־הנצחון ברומא.

פרק שלישי

טיטוס עשה חגים ומכר יהודים רבים לטבח. על־דבר הצרה אשר מצאה את יהודי אנטיוכיה בעלילת המומר אנטיוכוס ורשעתו.

א. בשבת טיטוס בקיסריה אשר על שפת הים עשה חג ליום הולדת אחיו ברבּ פאר ולכבודו הקדיש רבים מן היהודים לטבח. מספר היהודים, אשר ספו בהאבקם עם חיות רעות ואשר נשרפו על המדורה ואשר מתו איש בחרב אחיו, עלה על אלפים וחמש מאות. אולם כל זה לא שָוָה לרומאים, וכל המיתות המשֻנות, אשר נעשו ליהודים, היו לענֹש קל בעיניהם. אחרי זאת נסע הקיסר אל בארות א), היא עיר אשר לרומאים בגבול הצידונים, וגם שם התמהמה ימים רבים וחגג בהדר רב את יום הולדת אביו וערך חזיונות מלאי־תפארת והוציא כסף רב לכל מיני שעשועים, וגם התיר המון רב מהשבוים לטבח, כאשר עשה בחג הראשון.

א) העיר הצידונית הישנה, שנהפכה למושבה (קולוניה) רומאית — ברומית וביונית: בֵּרוטוס, עכשו: בֵּירוּת.

ב. ובימים ההם יצאה עלילה רעה גם על שארית היהודים באנטיוכיה וצרת־מות מצאתם, כי בני אנטיוכיה הקימו מהומה גדולה בעיר לרגלי שמועת־שוא, אשר הוציאו מלשינים על היהודים, וגם בגלל המעשים, אשר היו לפני זמן־מצער. ואמנם מוטל עלי לספר את פרשת המעשים בקצרה, למען אוכל לבאר ביתר־ענין את הדברים, אשר קרו אחריהם.

ג. היהודים הם עם מפוזר ומפורד בכל קצוות תבל בקרב גויי הארצות, ועל כל גדל מספר היהודים היושבים בסוריה, כי היא הארץ הקרובה אליהם (אל ארץ־ישראל), ויותר מכלם עצמו המונות היהודים בעיר אנטיוכיה, כי המלכים, אשר מלכו אחרי אנטיוכוס, נתנו להם לשבת בעיר לבטח. אמנם אנטיוכוס, הנקרא אֶפִּיפַּנֶס, עשה שמות בירושלים ונצל את ההיכל, אולם אלה, אשר נחלו אחריו את המלוכה, השיבו ליהודים את כל כלי־המקדש העשוים נחשת, להעמידם בבית־הכנסת אשר להם, וגם נתנו להם חק אחד ומשפט אחד עם היונים היושבים בעיר. וגם המלכים, אשר ישבו אחריהם לכסא, הלכו בדרכיהם וגמלו טובה ליהודים, ועל־כן עצמו אלה במספרם והרבו את תפארת מקדשם בכלי־חפץ ובמתנות יקרות, וגם משכו אחריהם תמיד אל עבודת אלהיהם (אל דתם) המון גדול מן היונים וספחו אותם עליהם א). ובהגיע שמועת המלחמה אל אנטיוכיה, כעבור זמן־מצער אחרי בוא אספסינוס באניה אל ארץ סוריה, התלקחה המשטמה ליהודים בלב כל יושבי העיר, ואז קם אנטיוכוס, אחד מראשי נכבדי־היהודים בגלל אביו, אשר היה ראש קהלת היהודים באנטיוכיה, והלך אל אזרחי־העיר הנאספים בבית־החזיון והכה לפניהם בלשון את אביו ואת יתר היהודים וקרא עליהם שטנה, כי הם אומרים לילה אחד להצית אש בכל פנות העיר, וגם הסגיר בידי האזרחים אורחים יהודים אחדים, בהעידו בהם, כי לקחו גם הם חלק בעצה הזאת. לשמע הדברים האלה לא עצר עם אנטיוכיה כח לכבוש את כעסו וצוה להביא אש ולהעלות את האנשים האלה על המוקד, והם נשרפו כלם כרגע בבית־החזיון. ואחרי־כן מהר ההמון לרוץ אל שכונת היהודים ולהחיש נקמות בהם, כי אמרו להציל בזה את עירם. ואנטיוכוס הוסיף לחזק את חמת האזרחים, וברצותו לתת אות נאמן, כי נהפך לאיש אחר ולמד לשנא את דת־היהודים, עמד להקריב זבח כחק היונים, וגם צוה לאלץ את יתר היהודים לעשות כמעשהו, למען אשר המסרבים למלא את הדבר יגלו במעשיהם, כי הם חורשי־הרעה. ובני אנטיוכיה נסו לעשות כדבר אנטיוכוס, ורק יהודים מספר נפתו למלא את מצותם, ואלה אשר המרו את פיהם הפו

א) בדיוק: ובאיזה דרך עשו אותם (את היונים) לחלק עצמם (= לעצם מעצמיהם), כלומר: גירו אותם והפכום ליהודים.

נפש. ואנטיוכוס לקח אנשי־צבא מהנציב הרומאי והרבה להציק לאזרחים היהודים אשר באנטיוכיה ולא נתן להם לנוח ביום השבת, כי־אם הקשה ידו עליהם לעשות בו כל מלאכה כמו ביתר ימי השבוע. וכה הכביד את הלחץ על היהודים, עד כי בטלה מנוחת השבת לא באנטיוכיה לבד, כי בהפתח משם הרעה פשטה גם אל יתר ערי סוריה לזמן־מצער.

ד. ואחרי הרעות האלה, אשר מצאו את יהודי אנטיוכיה בימים ההם, קמה עליהם עתה צרה חדשה, אשר רצינו לדבר עליה ועל־כן הקדמנו את הדברים האלה. כי הנה פרצה אש באנטיוכיה ואכלה את השוק הרבוע ואת הארכיון (בית־שלטון־העיר) ואת בית־גנזי־הכתבים ואת הבסיליקות, ורק אחרי יגיעה רבה שקעה הלהבה, אשר חשבה לשרוף את כל העיר. ואנטיוכוס קם והתגולל על היהודים, כי מידיהם יצא הדבר הזה. והנה גם לולא היתה שנאה כבושה בלב יושבי אנטיוכיה ליהודים, נקל היה להם להאמין לדבר הדבה הזאת בסערת לבבם על המעשה, ומה גם אחרי הרעה אשר עוללו ליהודים לפנים. ועל־כן מצא אנטיוכוס אזנים קשובות וכל האנשים האמינו, כאלו ראו עיניהם את היהודים בשלחם בידיהם את האש, וכמכים בשגעון מהרו כלם בעברה־וזעם להתנפל על האנשים, אשר יצאה עליהם הדבה. רק בעמל גדול עלה בידי הציר הרומאי ניוס א) קולגה לכבוש את כעסם, בדרשו להודיע לראשונה את הקיסר את דבר המעשה, כי כבר שלח אספסינוס את צנניוס פיטוס להיות נציב בסוריה, אולם זה לא הספיק עוד לבוא אל אנטיוכיה. ואחרי־כן חקר קולגה ודרש היטב וגלה את דבר האמת, כי אף אחד מהיהודים, אשר שם אנטיוכוס בראשם את האשם, לא לקח חלק בדבר, וכל המעשה יצא מידי אנשים נבזים אחדים, אשר הציקו להם נושיהם, ועל־כן האמינו, כי בשלחם אש בשוק ובבתי־הקהל יפטרו מכל חובותיהם. אולם כל העת אשר ארכה חקירת האשמה הזאת כלו עיני היהודים מחל למשפטם ועצמותיהם רחפו מפחד וממגור.

פרק רביעי

קבלת פני אספסינוס ברומא. הגרמנים התקוממו על הרומאים ונכנעו מיד.
הסרמטים פשטו על ארץ מוסיה וגרשו אל גבול ארצם.

א. וכאשר הגיעה אל הקיסר טיטוס הבשורה על־דבר אביו, כי חשקו בו כל ערי איטליה אשר עבר עליהן, ומה גם כי קדמה עיר רומא את פניו

ב) נ״א: גניוס.

באהבה רבה ובתפארה, שמח שמחה גדולה ונפשו עלזה מאד, כי הונח לו מכל הדאגות אשר דאג לאביו. כי בעוד אספסינוס נמצא במרחקים דבקו בו לבות כל אנשי איטליה, כאִלו כבר בא אליהם, וכה ערגה נפשם אליו, עד אשר נדמה בעיניהם, כי הוא שוכן בקרבם. ואהבתם היתה נקיה מכל אֹנס. כי חברי המועצה זכרו את כל הצרות, אשר מצאום בהמיר הארץ מושליה, ועל־כן התכוננו לקדם בברכה את פני המושל הזקן ונשוא־הפנים, המפאר בכל יקר מעשי־גבורתו במלחמה, וכלם ידעו, כי ישא את נפשו רק להכין את שלום נתיניו. והעם, אשר כשל כחו במלחמות־האחים, עוד הוסיף לערוג אל הקיסר, כי קוה, אשר הפעם תהיה לו פדות שלמה מכל צרותיו, והאמין, כי יחד עם המנוחה תבוא עליו הברכה. ויותר מהם נשאו אנשי־הצבא את עיניהם אל אספסינוס. כי היטיבו לדעת את כל גדל נצחונותיו במלחמה, אחרי אשר שבעה נפשם את חסר־דעת יתר מפַקדיהם ואת מרך־לבם, ועל־כן חפצו לגל את חרפתם מעליהם ויחלו לקבל את פני האיש, אשר רק ידו תמצא להושיעם ולעטרם בתפארה. למראה האהבה הזאת, אשר רחש לב כל בני־העם, לא יכלו אנשי־המשרה נשואי־הפנים להתאפק, כי־אם מהרו לצאת לקראתו מרחק רב מעיר רומא. וגם יתר בני־העם לא עצרו לדחות את קבלת פניו, וכזרם מים נשפך המון־אדם [משערי העיר], כי טוב ונעים היה לכל איש לצאת מן העיר מהשָאר בקרבה. וזאת היתה הפעם הראשונה, אשר ראתה העיר בנחת־רוח, כי נותרו בה רק מתי־מעט, יען אשר קטן מספר הנשארים בעיר ממספר היוצאים ממנה. וכאשר באה הבשורה, כי הקיסר הולך וקרב, והאנשים, אשר מהרו לעבור, הודיעו, כי האיר את פניו לכל איש ואיש היוצא לקראתו, רק גם ההמון הנשאר עם האנשים והטף אל דרכי העיר לראות את פניו, ובכל מקום אשר הגיע שמה הקיסר מדי עברו, הריע העם תרועת שמחה לחין־מראהו ולמאור פניו, וכל איש קרא בקול, כי הקיסר הוא המיטיב והוא המושיע, ולו לבדו יאות להיות מושל ברומא. וכל העיר מלאה זרי־פרחים ועגני־קטרת. רק בעמל רב בקע לו אספסינוס דרך בין ההמון הגדול העומד עליו, ובא אל ארמון־המלכים ושם הקריב לאלהי־העיר זבחי־תודה על אשר שב בשלום, וכל ההמון הגדול יצא להיטיב את לבו. לשבטיהם א) ולמשפחותיהם ולשכניהם ב) עשו בני־העיר משתה ושמחה והתפללו אל אלהים וחלו את פניו להכין את ממשלת הקיסר אספסינוס ברומא לארך־ימים ולהקים את השלטון בידי בניו ובני־בניו

א) שריד מההסתדרות הרומאית העתיקה לשבטים (טִיטִיִים, רַמְנִיִים, לוּצֶרִים ועוד).

ב) כלומר: לחבורות הגרות בשכונה אחת.

אחריו לדורות־עולם באין שטן ומכשול. ככה קבלה העיר רומא את פני אספסינוס בשמחה, ועוד הפעם עלתה מעלה מעלה ברֹב אָשרה.

ב. זמן־מה קדם לכן, כשנמצא עוד אספסינוס בגבול אלכסנדריה וטיטוס בנו חנה סביב לירושלים וצר עליה, התעורר חלק גדול מהגרמנים למרד [ברומאים], ובעצה אחת עם המורדים היו גם רבים ועצומים מן הַגַּלִּים, ויחדו הלכו בגדולות וקוו לפרוק מעליהם את עֹל שלטון הרומאים. וראשית הדבר, אשר השיא את הגרמנים להרים יד ולמרוֹד, היתה תכונת רוחם [הסוערת], כי לא הסכינו לעשות מעשיהם במחשבה צלולה, והיו מוכנים תמיד לשום את נפשם בכפם על כל תקוה קלה. ומלבד זאת עֶצמה שנאתם לנוגשיהם, בדעתם, כי מכל העמים השכילו הרומאים לבד להעבידם ביד חזקה. אולם יותר מכֹל אזרה אותם שעת־הכשר הזאת בגבורה. הם ראו בהמוט הממשלה ברומא מפני חליפות המושלים הרבות ושמעו, כי כל ארצות הישוב, אשר נכנעו לפניה, חלות ורועדות תחתיהן. על־כן חשבו, כי בקרב צרות הרומאים ומריבותיהם ימצאו להם עת רצון וברכה. ויועצי העצה, אשר עודדו אותם בתקוותיהם אלה, היו קלַסִּיקוס וציוִיליוס א), שנַים משרי־צבאם, אשר גִּלו במעשיהם, כי זה מזמן נשאו את נפשם לַמרד הזה, אבל רק עתה ערבו את לבם להשלים את רצונם לעיני השמש, כי שעת־הכשר הפיחה בקרבם רוח־גבורה. הם אמרו לנסות את הדבר בעזרת המוני הגרמנים, אשר היו שואפי־מרד בכל נפשם. וכבר היה חלק גדול מן הגרמנים אתם בעצה אחת בדבר הזה, וגם הנשארים לא שִׁנו מהם במחשבותיהם. והנה, כאלו מאלהים יצא הדבר, שלח אספסינוס מכתב אל פֶּסִילִיוס צֶרַאלִיס, אשר היה לפנים נציב בגרמניה, ושם משרה עליונה על שכמו וצוה אותו ללכת אל ארץ בריטניה ולמשול בה. ובצאת צֶרַאלִיס לדרכו, כאשר צִוה, שמע על־דבר מרד הגרמנים, כי כבר התלקטו יחדו, וערך לקראתם מלחמה והמית רבים מהם בקרֶב ואֵלץ את הנשארים לעזוב את משובתם ולקחת מוסר. ולוּ לא מִהר צראליס לעלות על מקומות המורדים, גם אז היה קרוב עֹנש הגרמנים לבוא. כי בהגיע השמועה הראשונה על־דבר המרד אל רומא ודוֹמיטִיָנוס שמע את הדבר, לא עשה כמעשה בני־גילו — כי היה עוד צעיר לימים מאד — ולא התמהמה לקחת עליו את העבודה הכבירה הזאת, כי מבטן ומִלֵּדה שכנה בקרבו רוח גבורת אביו, וגם היה מלֻמד־מלחמה יותר ממִדת שנותיו. על־כן מִהר מיד לצאת למלחמה על הפראים. וכשהגיעה אליהם השמועה, כי הוא הולך וקרב, נמס לבבם, עד אשר נכנעו לפניו לרצונם,

---

א) בהוצאה הישנה: וִיטֶלִיוס, ויטֶלִיוס, וטעות היא. שם ראש המורדים ברומאית: ציוִילִיס (Civilis).

ומגדל חרדתם חשבו להם לטובה רבה, כי בלי צרה ויסורים שבו למשוך בעל כבראשונה. ודומיטיָנוס השאיר גדודי־צבא בכל המקומות אשר מסביב לגַליה, לשמור עליהם לבלתי יוסיפו עוד יושביהם להקים מהומה על־נקלה, ושב אל רומא מעֻטר כבוד ותהלה על מעשי נצחונותיו, אשר היו נעלים ממִדת שנותיו ונאים לבן איש גבור־חיל כאביו.

ג. בימים ההם, כאשר פרץ המרד הנזכר בארץ גרמניה, נועזו גם הַסִקִתִים להתנפל על הרומאים. כי שבטי הסקִתים, הנקראים בשם סַרמַטים והם המון גדול ורב, עברו בלאט את נהר אִיסְטְרוס א) ובאו אל ארץ מוסיה ב). בכח גדול השתערו על הרומאים ופגיעתם היתה קשה, כי לפתע פתאם עלו על הארץ, ועל־כן הצליחו להמית רבים מחיל־המשמר, וכאשר יצא לקראתם הציר, אשר היה שופט לפנים ג), (פוֹנְטִיוס) אַגרִפַס, המיתו אותו אחרי מלחמה קשה, ואחרי־כן פשטו בכל המדינה, הסרה למשמעת הרומאים, ונהלו אתם [את האנשים והבהמה] ונשאו את כל אשר בא לידם. וכשמוע אספסינוס את הדבר, כי ארץ מוסיה היתה לבז ולשממה, שלח את רוּבְרִיוס גַלוס לעשות שפטים בסַרמַטים, והוא המית רבים מהם במלחמותיו, והנשארים ברחו בחרדה אל ארצם. בזה שם שר־הצבא קץ למלחמה ושקד להקים את המנוחה במדינה ולהגן עליה לימים הבאים. הוא חִזק והִרבה את חיל־המשמר במקום ההוא, לבל יוכלו הפראים לעבור את הנהר מן היום והלאה. וכה בא קץ המלחמה אשר במוסיה חיש מהר.

פרק חמישי

על־דבר נהר־השבת, אשר ראה טיטוס בדרך עברו בסוריה. בני אנטיוכיה באו אל טיטוס לדבר רעה על היהודים, ולא שמע אליהם. על־דבר תהלוכת־הנצחון של טיטוס ואספסיגוס.

א. והקיסר טיטוס ישב ימים רבים בבארות, כאשר דברנו למעלה, ואחרי־כן הסיע את צבאו משם. ובכל ערי סוריה, אשר עבר עליהן, ערך חזיונות־שעשועים בעשר רב, ושלח את השבוים היהודים לשַמח את הרבים במראה מותם. ובדרך עברו ראה טיטוס נהר אחד, אשר שוֶה הדבר להגיד את תכונתו. הוא נמצא בדרך בין צַרקה ד) אשר במלכות אגריפס ובין

א) הוא נהר דַנוּביוס (דונה).
ב) בגבול הונגריה של זמננו.
ג) ברומית: פרוקונסול.
ד) כך צריך לכתוב, כנראה, על יסוד בראשית י׳ י״ז.

רַפּוּאָה, ויש לו תכונה נפלאה: הוא מלא מים בעת שטפו ואינו מפגר בזרמו. אחרי־כן הוא נעלם ששה ימים רצופים לכל ארכו עד מקורותיו ושטחו נראה יבש כֻּלו. אולם ביום השביעי הוא שולח את מימיו עוד הפעם, כאִלו לא חלה בו כל תמורה. וכבר נחקר הדבר, כי את חֻקיו אלה שומר הנהר באמונה כל הימים ועל־כן קראו לו „נהר השבת" (סַבַּטיקוס) על שם היום השביעי הקדוש ליהודים.

ב. וכשמוע אזרחי אנטיוכיה, כי טיטוס הולך וקרֵב, שמחו שמחה גדולה ואיש לא רצה להשאר בביתו, כי־אם כֻּלם מהרו ללכת ולקדם את פניו ויצאו לקראתו משערי העיר דרך שלשים ריס. ולא הגברים בלבד, כי־אם גם הנשים יחד עם הטף נהרו אליו מן העיר, ובראותם אותו מרחוק, התיצבו לשני עברי הדרך ופרשו אליו את ידיהם וקראו לו לשלום ובעתרת ברכות הפכו את פניהם ולִוּו אותו העירה. אך בין המון הברכות נשמעו כל העת דברי־בקשה לגרש את היהודים מתוך העיר. טיטוס לא השיבם על הבקשה הזאת ושמע את דבריהם והחריש. ופחד גדול נפל על היהודים, כי לא ידעו את אשר טיטוס חושב עליהם ואת אשר הוא אומר לעשות. וטיטוס לא נשאר הפעם באנטיוכיה, כי מהר ללכת למסעיו עד בואו אל זִיגְמָה א) אשר על נהר פרת, ושם יצאו לקראתו צירים שלוחים מאת וולוגֶז מלך הפרתים והביאו לו נזר־זהב לכבוד נצחונו על היהודים, והוא קבל את התשורה ועשה משתה לצירי המלך, ומשם שב אל אנטיוכיה. ויועצי העיר ואזרחי אנטיוכיה הפצירו בו ללכת אל בית־החזיון, אשר שם נאסף כל עם־העיר לקבל את פניו, והוא נעתר להם ברב חסדו. אולם כאשר הוסיפו להציק לו בדבריהם ולדרוש ממנו בלי־הרף, כי יגרש את היהודים מן העיר, ענה אותם בדברים נמרצים, לאמר: „הן עיר־אבותיהם חרבה ולא אוכל להגלותם שמה. ואֵי זה המקום, אשר ירצה לקבלם?" ואנשי אנטיוכיה הניחו את בקשתם הראשונה ופנו אל טיטוס בבקשה שנית, כי ישבר את לוחות־הנחשת, אשר נחקקו עליהם משפטי (זכיות) היהודים. אולם גם בדבר הזה לא נענה להם טיטוס, כי־אם השאיר ליהודי אנטיוכיה את כל משפטיהם, אשר היו להם בארץ הזאת מכבר, ואחרי־כן נסע אל ארץ מצרים. בדרך מסעו עבר על ירושלים, ובראותו שממת צלמות מסביב, שִׁוָּה לנגד עיניו את הֵדַר העיר לפנים, והעלה על לבו את זֵכֶר בניני־ההדר, אשר נהרסו עד היסוד, וכל התפארת, אשר היתה פה מימי־קדם, ונאנח במרירות על אבדן העיר, ולא

א) זיגמה — הוראתה: עֹל, ארכובה, ומכאן אנו רואים, כי נמצאה על ארכובת נהר פרת (ששם נמצאו הערים העתיקות כרכמיש ותפסח), וכנראה השֵׁם זיגמה הוא תרגומו של „פַּדָּן" (עֹל), שֵׁם הארץ לפנים (פַּדַּן־אֲרָם).

גבה לבו על אשר מצאה ידו לכבוש עיר גדולה כזאת בכח ובעז, כי־אם קלל פעמים רבות את מחוללי המרד, אשר הביאו על העיר את הפרענות הגדולה הזאת, וככה הראה לעינים, כי הוא ממאן לעשות לו שם גבורה באיד השונאים חללי־ידו. ומעשר העיר הרב נגלה עוד חלק גדול בתוך החרבות: הרבה מצאו הרומאים בעצמם, ועוד יותר גלו אחרי־כן על־פי עדות השבוים, זהב וכסף ויתר כלי חפץ ויקר, אשר טמנו בעליהם באדמה בעת המלחמה, כי לא ידעו מה ילד יום.

ג. וטיטוס נסע אל מצרים, כאשר היה עם לבבו, ועבר את המדבר במהרה והגיע עד אלכסנדריה, וגמר לצאת באניה אל איטליה. ואת שני הלגיונות אשר נסעו עמו השיב אל המקומות, אשר באו משם: את הלגיון החמישי אל ארץ מוסיה, ואת החמשה־עשר אל ארץ פַּנּוֹנִיָּה. ומן השבוים לקח עמו את שמעון ואת יוחנן, ומן הנותרים הבדיל לו שבע מאות בחורי־חמד, העולים על חבריהם בקומתם וביפי־מראיהם, וצוה להובילם בחפזון אל ארץ איטליה, למען יעביר אותם לפניו בתהלוכת־הנצחון. וטיטוס בצע את מחשבתו, ונסע באניה והגיע בשלום אל מחוז־חפצו, והעיר רומא חרדה לקראתו וקבלה אותו בשמחה, כאשר עשתה לאביו. ועוד גדל כבוד טיטוס, כי גם אביו יצא לקראתו לקדם את פניו. ולב עם־רומא פחד ורחב למראה שני המושלים בשבתם יחד, כראות פני אלהים. וכעבור ימים מצער גמרו אזרחי־רומא לערוך חג אחד לכבוד שני המנצחים יחדו, אף כי המועצה הוציאה משפט לעשות חג לכל אחד בפני עצמו. והיום הנועד לחג־הנצחון נודע לעם מראש. ובבוא היום ההוא לא נשאר בביתו אף אחד מכל המון יושבי־העיר, הרבים לאין־מספר, כי כֻלם יצאו וכבשו את כל המקומות, אשר יכלה כף־רגל לעמוד שם, והשאירו רק מַעבר צר [לתהלוכת־הנצחון].

ד. בעוד לילה פקדו שרי־הלגיונות את כל הצבא הנמצא בעיר לגדודיו ולמערכותיו והציגו אותו בסדר לפני השערים, ולא על־יד ארמון המלכים אשר בעיר העליונה, כי־אם בקרבת מקדש אִיסִיס א), אשר שם לנו שני השליטים בלילה ההוא, וכאשר החל עמוד־השחר לעלות, יצאו אספסינוס וטיטוס בעדי זְרי־דפנים ובלבוש־ארגמן, כחֹק לרומאים מימי־קדם, ונכנסו אל אולמי אוֹקטַוִיָּה, כי שמה נאספו היועצים והשרים ראשי־העם וגם נשואי־הפנים ממעמד־הרוכבים וחִכּו לבואם. ולפני האולמים הוקמה להם בימה, ועל הבימה עמד כסא־שן כפול. על הכסא הזה ישבו שני השליטים בעלותם על הבימה, ואז הריע הצבא לקראתם בקול תרועת־ברכה, וכל איש הִרבּה לתַנות את פרשת מעשי־גבורתם. ואנשי־הצבא לא חגרו את כלי־נשקם, כי־

א) שם אלילה מצרית, אשר עבודתה היתה אז נפוצה ברומא.

אם לבשו כתנות־משי ועטרו את ראשיהם בדפנים, ואספסינוס קבל את ברכותיהם ורצה להשיבם דבר ונתן להם אות להחריש. וכאשר קמה דממה גדולה מסביב, עמד על רגליו והליט את רב ראשו באדרתו וקרא את התפלה כחק, ועמו יחד התפלל גם טיטוס. ואחרי התפלה דבר אספסינוס אל כל הנאספים דברים קצרים ושלח את אנשי־הצבא לאכול את לחם־הבקר (אריסטון), אשר הכינו להם המושלים כמשפט־היום, והוא הלך אל השער, אשר בו עברו תמיד תהלוכות־הנצחון, ועל־כן נקרא על שם חג־הנצחון א), ושם סעדו שניהם (הוא וטיטוס) את לבם ולבשו את בגדי־הנצחון והקריבו לאלהים על המזבחות, אשר נבנו בשער, ושלחו לפניהם את התהלוכה לעבור דרך מקומות החזיון (תיאטראות), למען יֵקל על ההמון לראותה.

ה. קשה לפרוט כהלכה את המון שכיות־החמדה הרבות ואת תפארת כל כלי־היקר למיניהם, ולפרש את יפי־מלאכתם ואת חין־ערכם ואת נפלאות־תכונתם — כי לא נעדר שם דבר, אשר יעלה במחשבת האדם, כי כמעט כל הברכה, אשר צברו לפנים ידי בני־אדם מאֻשרים, כלים מכלים שונים, וכל נפלאות עמים רבים וחסן עשרם — כל אלה חֻברו יחד ביום ההוא ונתנו עֲדֵיהם על גדל ממשלת הרומאים. כסף וזהב ושן בכל צורה ותבנית ובכל מעשה־חושב נִשאו בהמון רב, ולא נִפר, כי הם עוברים בתהלוכה, כי היו בעיני רואיהם כנחל שוטף, בגדים עשוים ארגמן יקר ושמלות מרֻקמות מלאכת־הבבלים, אשר דָמו באמת לציורי־צבעונים, אבני־חן מגֻוָנות, משֻבצות בנזרי־זהב ובמסגרות אחרות, העברו לאין־מספר, עד אשר אמר הרואה בנפשו, כי לחנם נחשבו לכלי־יקר. גם פסלי־אלים נִשאו לפני התהלוכה, פסלים נפלאים בגדלם וביפי מלאכתם, אשר לא נעשתה כלאחר־יד, וכֻלם מחֻמר יקר מאד, ואחריהם בעלי־חיים רבים למיניהם, כל אחד בעדיו המיֻחד. וגם המון האנשים נושאי הכבודה הרבה הזאת היה לבוש שֶני עם רקמת־זהב. אולם אלה, אשר נבחרו לצאת בעצם התהלוכה, עלו על הכל ביקר תפארת־עדיָם והכו את כל רואיהם בתמהון. גם קהל השבוים העוברים בין אלה נראה בעדי־עדיים, בבגדי־רקמה והדר־צבעים, אשר כסו על הרזון אשר עלה בבשרם מעצמת צרותיהם. ונפלאה מכל היתה מלאכת הבנינים הצועניים הנִשאים בכתף. כי גדלם הפיל אימה על האנשים, פן יכרעו תחת משאם, כי רבים מהם היו בני שלש עליות וגם בני ארבע עליות ב), ולב רואיהם פחד ורחב למראה עתרת עשרם. רבים מהם היו עטופים יריעות רקומות זהב ובכל־מקום היו מצֻפים זהב ושֵן מעשה־חושב, ובהמון תמונות

א) ברומית: porta triumphalis.

ב) קומות, מדרגות.

נראתה המלחמה עין בעין לכל חלקיה השונים. כי פה נגלה מראה נוה שאנן הנהפך לשממה, ושם נראו מערכות אויבים רבים נופלים בחרב, אלה בורחים ואלה הולכים בשבי, וגם דמות חומות מתנשאות למרום הנבקעות במכונות־מלחמה, ומצודות נשגבות גלכדות, וערים מלאות־אדם מִקפות חומות חזקות, אשר עלו הרומאים למרומיהן, ומראה הצבא הנשפך כנחל אל העיר מבית לחומה ועושה מטבח מעֻברים, ודמות החלשים הנושאים את ידיהם לבקש רחמים, ובית־המקדש הבוער באש, והבתים שנעשו קברי יושביהם, ומחזה נהרות השוטפים בארץ ציה וצלמות ולא באדמת זרע, אשר אינם מרוים את האדם והבהמה, כי עוברים הם דרך ארץ־שרפה מסביב. — כל אלה הפגעים, אשר הביאו היהודים עליהם במלחמה הזאת. מלאכת הבנינים האלה וגדלם תארו את כל הדברים האלה לעיני האנשים, אשר לא ראו אותם, כאִלו היו באותו מעמד. כי בכל אחד מהמגדלים הצועניים הֻצג ראש־העיר הנלכדה, כמו שהיה בשעת־מעשה (בעת נפלו בשבי). ואחרי־כן עברו גם אניות רבות ואחריהן שלל המלחמה לאין־קץ, ומכל השלל נפלאו ביותר הכלים, אשר לֻקחו בבית־המקדש בירושלים: שלחן־הזהב, אשר היה משקלו הרבה ככרים, והמנורה העשויה גם היא זהב טהור. ואמנם שֶׁנתה מלאכת המנורה הזאת מדרך כל המנורות אשר בידינו. כי מן הבסיס התרומם הגזע (העמוד, הירֵך) בתֹּוֶך, וממנו נִטשו ענפים דקים, אשר דמו בצורתם לקלשון שלש־השנים א), ובראש כל קנה מלמעלה נר־נחשת. ומספר הקנים היה שבעה לכבוד שבעת ימי השבוע אשר ליהודים. — וכמאסף לכל השלל עבר ספר תורת היהודים, ואחרי השלל עברו אנשים רבים הנושאים בידיהם צלמי נִיקֵי ב) עשוים כֶּלם שֵׁן וזהב. ואחריהם נסע אספסינוס ראשונה ואחריו טיטוס, ודומיטיָנוס רכב על סוסו לִדָּם, וגם הוא לבש עדי־עדיים ומראה סוסו היה נחמד לעינים.

ו. וקץ התהלוכה היה בקרבת היכל יופיטר הקַפּיטולי ג). ובהגיע העוברים שמה עמדו, כי חֹק עתיק היה לרומאים מימי־קדם לעמוד במקום הזה, עד אשר יודיע המבשר, כי מת ראש צבא־האויבים. ושמעון [בן גיורא] היה האיש [אשר נגזר עליו למות], אחרי עברו בתהלוכה עם יתר השבוים. עתה הפילו חבל על צואריו וסחבו אותו אל מקום אשר ממעל לשוק, והמוליכים אותו דשו את בשרו בדרך [עד בואם אל המקום, אשר] חק

א) ביונית טרִיאֲנֶי, והכַּוונה לשלשת הקנים היוצאים מן המנורה מכל צד, והם היו דקים מיֵרך המנורה.

ב) אלילת הנצחון; ברומית: victoria.

ג) בגבעה הקַפּיטולית, לא רחוק מהשוק (forum).

לרומאים להמית שם את עושי־הרעה הנדונים למות. וכאשר הגיעה הבשורה, כי בא קצו (של שמעון), הריע העם תרועת־ששון, ואז החלו [השליטים] להקריב את הזבחים. ואחרי אשר נעשו הזבחים כחק וכמשפט ועלו לרצון, הלכו אספסינוס וטיטוס אל ארמון־המלך וקראו אל המשתה רבים מן העם. ולנשארים נערכו בבתיהם שלחנות מלאים כל טוב. כי ביום הזה חגגה עיר רומא את חג נצחון צבאותיה על השונאים, וגם את אחרית מלחמות־האחים בקרבה ואת תחלת תקוותיה הטובות לימים הבאים.

ז. ואחרי חג־הנצחון, כאשר הכין אספסינוס את ממשלת הרומאים, צוה לבנות מקדש לאיריני א). מלאכת המקדש שֻׁלמה במהרה ועבודתו היתה למעלה מכל מחשבת־אנוש. כי פזר אספסינוס את עשרו הרב ברוח נדיבות נעלה והעלה עוד את תפארת המקדש במעשי הַצִּירים והפִּסָלים, שלל־הנצחונות מימי־קדם, והניח במקדש כל שכיות ארצות רחוקות, אשר הוטל לפנים על בני־האדם לכתת את רגליהם ולעבור כל קצוי־עולם, מדי חָשקם לראות את החמֻדות הפזורות אלה בכה ואלה בכה, גם הניח שם את כלי־הזהב מבית־מקדש היהודים, כי נכבדו בעיניו מאד. ואת ספר תורת־היהודים ואת פרכת־הארגמן אשר לדביר הניח בארמון־המלך וצוה לשמור עליהם.

פרק ששי

על־דבר המבצר מָכוֹר והדרך אשר כבשו בה הרומאים אותו ואת יתר המבצרים.

א. ואל ארץ יהודה נשלח הציר ב) לוּצִיליוּס בַּסוּס וקבל את הצבא מידי צֶרֶאַלִיס וִיטֶלִינוס, והכניע בשלום את מבצר הורדיון עם היושבים בו, ואחרי־כן אסף את כל צבא מַצַּב־הרומאים, אשר נחלק לגדודים רבים ונפוץ בארץ, וגם לקח את הלגיון העשירי והחליט לעלות על מָכוֹר ולשים עליו מצור, כי נחוץ היה מאד לכבוש את המבצר, פן יתעוררו רבים לשוב ולמרוד, בבטחם במשגָּב חומותיו. ואמנם תכונת המבצר חִזקה את תקות היושבים בו להציל את נפשם והפילה מגור ופחד על העולים להלחם בו. כי חומתו סגרה על ראש סלע המתרומם עד לב השמים, ועל־כן היה קשה להבקיעו; עם זה לא נתנה תכונת המקום לגשת אליו, כי מסביב הקיפוהו תהומות נעלמות בעמקן מעין־רואים ולא נקל היה לרגל לעבור בהן, אף נבצר מיַד אדם לסתום אותן. כי העמק החוסם את מכור מצד מערב נמשך ששים ריס עד ים המלח, ואל העבר הזה שולחת גבעת מכור את מרום־קרנה.

א) אלילת השלום; ברומית: Pax.

ב) לֶיטוּס.

ואף כי העמקים אשר בצפון ובדרום נופלים במדתם מהעמק הזה, הנה גם הם לא נתנו לגשת אל המבצר למלחמה. רק הבקעה לצד מזרח, אשר מדת עמקה אינה קטנה ממאה אמה, נעצרה על־ידי ההר הנשקף ממול מָכוֹר.

ב. אלכסנדרוס מלך היהודים היה הראשון, אשר התבונן אל תכונת המקום הזה ובנה בו מבצר, ולקץ הימים הרס אותו גַּבִּינִיוּס במלחמתו עם אריסטובולוס א). ובשבת הורדוס על כסא המלוכה נכבד בעיניו מכל לשים את עיניו אל המבצר הזה ולחזק את חומתו ביתר שאת, כי קרוב הוא אל גבול הערבים ונשקף ממרום־מכונו כמגדל־צופים על ארץ ערב. על־כן לקח אחֻזת ארץ גדולה והקיף אותה חומה ויסד שם עיר, ומן העיר הזאת עלתה דרך אל מרום הגבעה וגם על ראש הגבעה למעלה שם חומה מסביב והציג מגדלים בכל קרניה, ששים אמה גבה המגדל. ומבית לחומה הקים בית־מלכים בתָּוֶךְ, בנין נהדר בחדריו הגדולים וכלילי־הַיֹּפִי, ובמקומות, אשר מצא בהם חפץ, חפר בארות לאסוף בהם את מי־הגשמים, למען יִמָּצאו לָרֹב. ככה התחרה הורדוס במעוז תכונת המקום, ועוד הוסיף על משַׂגְּבוֹ הטבעי מצודות עשויות בידי־אדם. גם המון חצים ואבני־קלע ומכונות־מלחמה הניח במבצר והשכיל להמציא ליושביו את כל הדברים דֵּי־מחסורם, למען יוכלו להתחזק ימים רבים לעת מצור.

ג. ובחצר המלך צמח פִּגְם (פיגן) נפלא בגדלו, כי לא נפל מכל עצי־תאנים בגבהו ובעביו, ועליו סִפְּרוּ, כי עמד מימי הורדוס ועוד היה עומד ימים רבים מאד, לולא כרתו אותו היהודים, אשר תפשו את המקום. ובעמק החוסם את העיר מצד צפון נמצא מקום אחד ושמו בעֵרה ב), ושם גדֵל שֹׁרֶשׁ, הנקרא גם הוא בשם הזה. צבע השֹׁרֶשׁ הזה דומה לאש, ולפנות ערב הוא מפיץ זהר, וכאשר יגש אליו איש וירצה לתפשו ביד, לא יקל הדבר בידו, כי יִשָּׁמֵט השֹׁרֶשׁ מידו ולא יעמוד במקומו, עד אשר יביא איש מי רגלי אשה או דם־נדה וַיַּזֶּה עליו. אך גם בהעשות הדבר הזה בן־מות הוא כל הנוגע בשֹׁרֶשׁ, אם לא ישא את השֹׁרֶשׁ כשהוא תלוי למטה בידו. אולם יש גם דרך אחרת ללכוד את השֹׁרֶשׁ בלי פגע, וזה הדבר: חופרים באדמה מסביב לו עד הִשָּׁאֵר רק מעט מצער ממנו בקרקע, ואחרי־כן אוסרים אליו כלב, וברצות הכלב ללכת אחרי בעליו יעקור את השֹׁרֶשׁ על־נקלה. אמנם הכלב ימות במהרה, כאִלו נתן את חייו כֹּפֶר האיש, האומר לתלוש את השֹׁרֶשׁ, אולם מעתה לא יהיה כל פחד לנגד עיני הנוגע בו. והנה האנשים חומדים את

א) עַיֵּן לעיל, ספר א, ח, ה. שם מבאר: אחרי נצחו את אלכסנדרוס בן אריסטובולוס.

ב) במקור: Bearas.

השרש הזה ואינם שבים אחור מפני הסכנה הגדולה, כי פֹּח נפלא נמצא בו לגרש במהרה את כל אלה הנקובים בשם רוחות א), לאמר: נשמות בני־בליעל, הנכנסות בקרב האנשים החיים והממיתות אותם, אם לא ימהרו להמציא להם עזרה ולהקריב אליהם את השרש. ובמקום הזה נוזלים מעינות חמים רבים ושונים בטעמם מאד: מהם מעינות נושאים מים מרים ומהם מקורות מים חיים נעימים ומתוקים מאין כמוהם, וגם נחלים קרים שוטפים שם ממקורות מקבילים, היוצאים למטה בעמק. ולא זה בלבד, כי נמצא שם דבר, אשר הוא לפלא לעיני כל רואה: בקרבת המקום מתגלה מערה, אשר חללה אינה עמק וממעלה מכסה עליה סלע זקוף. ומעל לסלע כשני דדים קרובים זה לזה, ומתוך האחד פורץ מעין קר מאד, והשני פולט מקרבו נחל חם, ובהתבולל מֵי שני המקורות יחד, יוצא מרחץ נעים מאד ומעלה ארוכה לכל מחלה, ועל כֹּל — למחלת העצבים. וגם רגבי גפרית ומלח סדומית ב) נמצאו שם.

ד. בַּסּוֹס תר את המקום מסביב וגמר להבקיע אליו בסתמו את העמק אשר ממזרח, ונגש אל העבודה ושקד בכל עֹז למהר ולהגביה את הסוללה, למען יֵקל לו בדבר הזה להביא את המקום במצור. והיהודים הסגורים במבצר נבדלו מן הזרים ג), אשר היו כאספסוף בעיניהם, וגזרו עליהם לשבת בעיר התחתונה ולהיות ראשונים לפְרענות, והם תפשו את המבצר אשר למעלה וישבו בו, כי התחזקו במעוז המקום וגם קִוו מראש למצא ישועה, כי האמינו, אשר ישלחו אותם הרומאים בשלום, אם יסגירו בידיהם את המקום. אולם בתחלה בקשו עוד לנסות דבר, אולי יעלה בידם להחלץ מן המצור. על־כן הגיחו מן המבצר מדי יום ביומו והתנגחו עם שופכי הסוללות ורבים מהם נפלו חללים, וגם המיתו רבים מן הרומאים. כי אלה ואלה עשו חיל לעת אשר ידעו לכַוֵּן את השעה. היהודים השכילו לנצח את הרומאים בהשתערם עליהם פתאם, בטרם הספיקו להזהר, ויד עושי הסוללות היתה על העליונה, כאשר הקדימו לראות את היהודים היוצאים לקראתם וקבלו את פניהם בַּעֲבֵי־מגֵנּם. אולם לא הקרבות האלה נועדו לשים קץ למצור העיר, כי־אם מעשה אחד, שהיה במקרה ולא עלה במחשבה תחלה, אֵלֵץ את היהודים למסור את מבצרם. בקרב הנצורים היה עלם אחד אמיץ־לב

א) ביונית: דימונים (Daemonia).

ב) אַלָּוֹן (Alaun).

ג) יש מתרגמים: הנכרים (כלומר, מי שאינם יהודים), וקשה הדבר, כי בודאי לא השתתפו אלה במרד, וקרוב יותר: היהודים הזרים, הפליטים הרבים אשר נמלטו אל המבצר.

ונאדר בכח־ימינו ושמו אלעזר, אשר מדי הגיח היהודים מן העיר עשה נפלאות והעיר לבות רבים לצאת עמו יחד ולהפריע את עבודת הסוללות, ובעת אשר נלחם עם הרומאים פנים בפנים הרבה להשחית בהם ובקע דרך רחבה לכל המתנדבים להגיח עמו על האויב וגם סוכך עליהם בעת הסוגם אחור, למען יוכלו לשוב אל העיר בלי פגע. ופעם אחת, כאשר כלה הקרב ושתי המערכות נטו האחת מעל רעותה, בז אלעזר לאויבים וחשב, כי איש מהם לא יחדש את הקרב הפעם, ונשאר עומד מחוץ לחומה ודבר עם העומדים למעלה ושם את כל לבו אליהם, והנה מהר אחד ממחנה הרומאים, שמו רופוס והוא איש מצרי, וקפץ פתאם, בטרם עלה הדבר במחשבת איש, אל העלם והניף אותו תנופה יחד עם כלי־נשקו, ובעוד הבהלה אוחזת את העומדים על החומה למראה הדבר, מצאה ידו להעביר את אלעזר אל מחנה הרומאים. וראש־הצבא צוה להפשיטו ערם ולהקים אותו במקום נראה לעיני יושבי העיר ולדוש את בשרו בשוטים. ורחמי היהודים נכמרו מאד אל העלם הנמצא בצרה, והצעקה הקיפה את כל העיר ויושביה הרבו לבכות לשברו מהמר על היחיד. וכראות בסוס את צרת לב האנשים, מצא חפצו בדבר וחבל תחבולת־ערמה להרבות את עצבונם ולאלצם, כי יסגירו את המבצר בידו, למען הציל את נפש אלעזר, ותקותו לא נכזבה. הוא צוה לחצוב צלב, למען הוקיע עליו את אלעזר מיד. וכראות אנשי העיר את הדבר הזה עצמו מכאובי־לבם, והם קראו בקול יללה גדולה, כי גדול הכאב מנשא. וגם אלעזר חנן אליהם קולו, כי לא יתעלמו למראה מותו הקשה, וטוב יותר כי ימהרו להציל את נפשם בהכנעם לפני זרוע הרומאים ולפני מזלם, אחרי אשר גברה ידם על הכל. לשמע דבריו נפל לב בני־העיר עליהם, וכאשר הפצירו בהם רבים ובקשו רחמים עליו, כי היה אלעזר בן משפחת נדיבים גדולה ועצומה מאד — כבשו רחמיהם את יצרם, והם שלחו בחפזון צירים אל הרומאים לדבר אליהם, כי יסגירו בידם את המבצר, אם יתנו להם לצאת בשלום יחד עם אלעזר. והדבר ישר בעיני הרומאים וראש־צבאם. ההמון הזר, היושב בעיר התחתונה, שמע על־דבר הברית הזאת, אשר נכרתה עם היהודים בלבד, וגמר לברוח חרש בלילה. כאשר פתחו את שערי העיר, הודיעו אלה, אשר כרתו את הברית, את בסוס על־דבר מחשבות האנשים האלה — מי יודע, אולי שנאו אותם וקנאו בהם, ואולי פחדו פן יפקדו הרומאים עליהם את עון הבורחים. גבורי־החיל מבין היוצאים מן העיר (הזרים) מהרו לבקוע להם דרך ולהמלט, ומן הנשארים בעיר הומתו כל הגברים, כאלף ושבע מאות נפש, והנשים והילדים נמכרו לעבדים. אך תחת זה קבל עליו בסוס לשמור את דברי הברית לאנשים, אשר הסגירו את העיר בידו, ושלח אותם לשלום והשיב להם את אלעזר.

ה. אחרי אשר כִּלה בַּסוס את מעשהו זה, מִהר להסיע את צבאו אל היער הנקרא בשם יַרדֵּי, כי הֻגד לו, אשר נאספו שם רבים מן הבורחים, שנמלטו לפנים ממצור ירושלים וגם ממְכוֹר. ובהגיעו שמה נוכח לדעת, כי אמת היה דבר השמועה, וצוה לראשונה על הרוכבים להקיף את כל המקום מסביב, לבל יוכלו היהודים מרי־הנפש לבקוע להם דרך במחנה השונאים, מפני הרוכבים, ואחרי זאת שלח את הרגלים לכרות את כל עצי היער, אשר נמלטו אליו השרידים. היהודים לא ראו אפוא כל דרך לפניהם בלתי־אם להלחם בשארית־גבורה. הם קפצו בהמון ובקול צעקה והשתערו על הרומאים המקיפים אותם, ואלה קדמו את פניהם בחזק־יד. היהודים נלחמו בנפש מרה וביאוש והרומאים ברוח־קנאות, ועל־כן ארך הקרב זמן רב. אולם אחרית המלחמה לא היתה שוָה לשתי מערכות הלוחמים, כי מקרב הרומאים מתו שנים־עשר בחרב ומתי־מספר נפצעו, וממערכת היהודים לא יצא אף אחד בשלום, כי כֻלם נפלו חללים — ומספרם לא מעט משלשת אלפים — ויחד אתם שר־צבאם יהודה בן ארי, אשר ספרנו עליו למעלה, כי היה ראש־גדוד בעת מצור ירושלים ואחרי־כן ירד אל אחת המנהרות ונמלט על נפשו בסתר.

ו. ובימים ההם שלח הקיסר אל בַּסוס ואל לֻבְּרִיוס מַקסימוס, אשר היה נציב (אפוטרופוס) בארץ, וצוה עליהם למכור א) את כל ארץ היהודים. כי לא בנה הקיסר שם עיר, כי־אם השאיר את כל הארץ למענו (לקחה לו לנחלה), זולת המקום אשר נתן למושב לשמונה מאות אנשי־חיל הנפטרים מעבודת־הצבא, הוא הנקרא אמָאוס, דרך שלשים ריס מירושלים. ועל היהודים בכל מקומות מושבותיהם שם הקיסר מס שני דרכמונים לגלגלת, להרים אותו מימים ימימה תרומה לקפיטוליון ב), כמשפטם לפנים לשלם לבית־המקדש בירושלים. זה היה מצב היהודים בימים ההם.

פרק שביעי

על צרות אנטיוכוס מלך קֻמחי (קוֹמַגֵּינֶנ), ועל האַלַנִים, אשר הרבו שד בארצות מדי וארמיניה.

א. בשנה הרביעית לשבת אספסינוס על כסא הממשלה מצאו צרות רבות את אנטיוכוס מלך קֻמחי עם כל בני ביתו. וזה הדבר: צֵיסֶנִיוס פֵּיטוס,

---

א) המלה היונית המסַמנת את המובן הזה נשמעת גם: להשכיר, להחכיר.

ב) לאליל יִפיטר הקַפִּיטולי, ובאמת לממלא־מקומו — הקיסר.

אשר הוקם בימים ההם לנציב בסוריה, עשה מעשה, אשר לא נגלתה סבתו כהלכה — אולי היה בו שרש דבר־אמת ואולי לא היה בלתי־אם פרי שנאת הנציב לאנטיוכוס. הוא שלח מכתבים אל הקיסר והודיעהו, כי אנטיוכוס ובנו אֶפִּיפַּנֶס יעצו עצה למרוד ברומאים וכרתו ברית עם מלך הפַּרתים, וטוב יהיה למהר ולתפשם, בטרם יחלו לעשות מעשיהם ויביאו מהומת־מלחמה על כל ממשלת הרומאים. כאשר הגיעה השׂטנה (ההלשנה) הזאת אל הקיסר, לא יכול להעלים עיניו ממנה, בדעתו, אשר גבולות שני המלכים הם סמוכים, ומן הנכון אפוא להזהר מאד, כי הנה מקום שִׁמְשַׁת (סַמוֹסַטי), העיר הגדולה בארץ קֻמחי, הוא על נהר פרת, ולוּ זממו הפרתים באמת להתקומם, היה נקל להם לעבור את הנהר במקום הזה והעיר היתה להם למשגב חזק. על־כן נאמנו דברי פֵּיטוס [בעיני הקיסר] והוא קבל רשות לעשות ככל הטוב בעיניו לשלום הארץ. והנציב לא התמהמה, ובטרם עוד לקחה אֹזן אנטיוכוס ואנשיו שמץ דבר, פרץ בארץ קֻמחי בראש הלגיון הששי ועוד גדודים שונים ולהקות־רוכבים אחדות, ויחד עמו יצאו למלחמה גם אריסטובולוס, מלך הארץ הנקראה כַּלְקִידִיקֵי א), ושׂוֹהֵים, המושל במדינה אשר שמה חֻמָּת (אֻמְסָה). ובבוא פֵּיטוס בגבולות הארץ לא עמד איש בפניו, כי אף אחד מבני־המדינה לא רצה להרים יד [ברומאים]. ובהגיע השמועה הזאת אל אנטיוכוס לפתע פתאֹם, לא עלתה בלבו מחשבה להלחם ברומאים, כי־אם אמר לעזוב את כל המלוכה כמו־שהיא ולקחת את אשתו ובניו ולברוח אִתּם יחד. בדבר הזה קִוה להראות לרומאים, כי נקי הוא מכל העלילה אשר שׂמו עליו. הוא יצא והרחיק מן העיר דרך מאה ועשרים ריס ותקע את אהלו בשדה.

ב. פֵּיטוס שלח אנשי־צבא ללכוד את שִׁמְשַׁת ועל־ידם הכין את ממשלתו בעיר, ועם שארית צבאו יצא אל אנטיוכוס להלחם בו. אך גם בעת הצרה הזאת לא ערב המלך את לבו להרים יד ברומאים, כי־אם בכה על גורלו וחכה לכל התלאה אשר תמצא אותו. אולם בניו הצעירים מלֻמדי־המלחמה ומלאי כֹּח־העלומים לא יכלו לקבל את הפֻּרענות באהבה מבלי לעמוד על נפשם. אֶפִּיפַּנֶס וקַלִּינִיקוס החליטו להעָזר בגבורת־ימינם. ומלחמה קשה פרצה וארכה כל היום, והם הראו את עצמת גבורתם, וזרועם לא כשלה, ולפנות ערב נפרדו האויבים. אך גם אחרי אשר כלה הקֶרב בדרך הזה, לא מלא לב אנטיוכוס אותו להשאר על עמדו, כי־אם לקח את אשתו ובנותיו וברח אתן אל קיליקיה, ובמעשה הזה הֵמס את לב אנשי־צבאו. הם חשבו, כי

א) חושבים, כי הוא אריסטובולוס מלך ארמיניה, בן הורדוס מלך כַּלְקִיס (אחי אגריפס הראשון), וכנראה, היתה גם לו ארץ כלקיס (בקרבת הלבנון או בסוריה הצפונית) לנחלה.

הפקיר את מלכותו, ועל־כן קמו ועברו אל הרומאים, ונראה היה, כי כֻּלם נואשו מתקותם. אֶפִּיפַּנֶס ועוזריו נאלצו למלט נפשם מידי האויבים, בטרם יֵצְזְבו מכל עוזריהם, והוא ועשרה רוכבים עמו צלחו את נהר פרת, וכאשר הוגח להם מפחד האויב, נסעו אל וולוגֶז מלך הפַּרתים, והוא לא קבל את פניהם כפני פליטי־מלחמה, כי־אם נתן להם כבוד רב, כאלו נמצאה עוד בידם משרתם הישנה.

ג. כאשר הגיע אנטיוכוס אל טַרְסוס אשר בקיליקיה, פקד עליו פֵּיטוס שר־מאה אחד לאסרו בנחֻשתים ולשלחו אל רומא. אולם אספסינוס לא נתן להביא אליו את המלך בבגדי־אסירים, כי זכר לו את אהבתו הישנה ולא ישר בעיניו לנצור לו חמה בדבר עלילת־המלחמה, אשר לא נחקרה כל־צרכה. על־כן צוה להסיר את הנחֻשתים מעליו בעודו בדרך ודחה את זמן בואו לרומא ונתן לו לשבת בלַקְדֵמוֹן עד עת־מצא, וגם חִלק לו תרומת כסף רב, לא די מחית־ביתו לבד, כי־אם גם דֵּי חיי־מלכים. וכאשר נודע הדבר לאֶפִּיפַּנֶס ולאחיו, אשר חרדו מאד לגורל אביהם, רָוַח להם מדאגותיהם הגדולות והקשות וגם תקוה קמה להם להשלים עם הקיסר, בשלוח אליו וולוגֶז מכתבים לדבר טוב עליהם. כי אמנם ראו טובה רבה [בחצר מלך־הפַּרתים], אך לא עצרו כֹּח להשאר לאֹרך ימים מחוץ לגבול ממשלת הרומאים, וכאשר נתן להם הקיסר חנינה, שבו אל רומא וגם אביהם מֵהר לבוא אליהם מלַקְדֵמוֹן והם ישבו שם בכבוד גדול.

ד. ועַם־הָאַלַּנים, אשר כבר ספרנו עליו למעלה, כי הוא אחד משבטי הסקִתים היושבים על נהר טַנַיִס א) ועל ים מְאוֹטִיס ב), נשא את לבו בימים ההם לפשוט על ארץ מדי ג) והמדינות הקרובות לבז בז. לדבר הזה כרתו האלנים ברית עם מלך ההורקנים ד), השליט במעבר, אשר סגר עליו [לפנים] המלך אלכסנדרוס [מוקדון] בשערי־ברזל ה). וכאשר נִתַּן להם לעבור, יצאו בהמון רב והתנפלו על בני מדי השוכנים לבטח, ושמו לבז את הארץ רבת־העם

א) הוא נהר דון.

ב) הים האזובי.

ג) הכַּונה למדי הצפונית־מערבית, היא ארץ אַזַרְבֵּיגַ'אן.

ד) כפי הנראה, הורקניה זו אינה הארץ בדרום הים הכספי (ג'רג'אן), כי־אם הארץ מצפון, היא מדינת שִׁרְוָן (דַּגֶסטַן).

ה) שלשה שערים (מַעבָּרים צרים) סגרו על מבואות ההרים: שנים בהרי קוקז — האחד השער הכספי (דֶּרְבֶּנד), והשני השער הקוקזי, שנקרא גם הוא הכספי (דַּרוּלָה) — והשלישי היה בדרום הים הכספי (בהרי מדי הגבוהים). בכל שלשת המעברים הצרים האלה היו מצודות המיֻחסות לאלכסנדרוס הגדול.

והמלאה כל מיני בקר ומקנה, ואיש לא נועז לעמוד בפניהם. כי גם פַּקוּרא מלך הארץ נבהל מהם וברח אל מקום נשכח מני רגל, והפקיר את הכל בידי השודדים, ורק בעמל רב מצאה ידו לפדות מהם את אשתו ואת פלגשיו אשר נפלו בשבי, בשַׁלמו כֹּפֶר נפשן מאה ככר. ככה קל היה מאד לאלנים להוציא את שלל הארץ באין פוצה פה, ואחרי־כן פנו אל ארץ ארמיניה ושמו גם אותה לבז. וכאשר נִסה תִּרִדָּת א), המושל בארץ בעת ההיא, לצאת לקראתם למלחמה, כמעט נתפש חי בידם בעת הקרב, כי אחד האלנים השליך עליו חבל ואמר למשוך אותו אחריו, אך יד המלך מצאה לפסוק את הרצועה ולהמלט. המלחמה הוסיפה עוד לעורר את חמת האלַנים, והם הפכו את כל הארץ לשממה, ואחרי־כן יצאו עם שלל גדול, שד שתי הארצות, ושבו אל גבולם.

פרק שמיני

על־דבר מַצָּדָה ועל הסיקריים אשר ישבו בה. סִילָוָה עלה להלחם במבצר. נאום אלעזר.

א. ואחרי מות בַּסוּס ירש פַּלַוִיוּס סִילָוָה את משרתו והיה לנציב ביהודה. וכל הארץ נכנעה במלחמה, רק מבצר אחד עוד החזיק במרדו. על־כן הקהיל סִילָוָה את הצבא המפֻזר בכל המקומות ויצא להלחם במבצר הזה. ושֵׁם המבצר מְצָדָה וראש הסיקריים, אשר כבשו את המבצר, היה אלעזר, איש־חיל ונשוא־פנים, מנכדי יהודה, אשר ספרנו עליו למעלה, כי פִּתה יהודים רבים לבלתי תת [את הרומאים] לפקוד את העם בעת אשר נשלח קֻוִירִיניוּס המעריך אל ארץ יהודה. וגם בימים ההם נוסדו הסיקריים יחד על כל האנשים, אשר בחרו להכנע לפני הרומאים, וכאויבים הציקו להם באשר יכלו, גזלו את רכושם ושבו את בקרם ושלחו אש בבתיהם, באמרם, כי אין לשום פדות בין השונאים הנכרים ובין האחים האלה רכי־הלב, הבועטים בחֵרות, אשר העם מחרף את נפשו עליה, והמודים בפיהם, כי בחרו להיות עבדים לרומאים. אולם הטענה הזאת היתה רק כסות־עינים על אכזריותם ותאות־בצעם, והמעשים באו וטפחו על פניהם. כי פגיעתם היתה קשה גם על האנשים, אשר חִברו אליהם והרימו יד ברומאים אתם יחד. ומדי שמוע הסיקריים דברי־תוכחה על תרמית־לבבם, הוסיפו עוד לרדוף בעברת־זדון את המוכיחים, העונים בפניהם רשעתם, כי חרה להם על צדקת

א) ביונית: טירידַטֶס, Τιριδάτης.

דבריהם. ובעת ההיא פרח הזדון למעלה בכל ארץ יהודה ולא היה דבר־תועבה, אשר לא נעשה, וגם אם יתחכם אדם לגלות דרכי־רשע חדשות, יבצר ממנו להוסיף על המעשים ההם. כי דבק הרקב בַּכֹּל ואכל את היחיד ואת הצבור, וכל אחד נצח את חברו בחטאותיו לאלהים, ואיש ברעהו התחרה להרבות עָוֶל לאחיו הקרובים אליו. כי התקיפים לחצו את המון העם, וההמון שקד לאַבֵּד את התקיפים, אלה התאוו תאוה למשול ממשל־עריצים, ואלה השתוקקו לעשות חמס ולבֹז את הון העשירים. והסיקריים היו הראשונים, אשר החלו לעשות רשע וקמו באכזריות־רצח על אחיהם, ולא נבצר מפיהם כל דבר־חרפה ומידיהם כל מעשה־תועבה לאבדם ולכַלותם (את אחיהם). ואחריהם בא יוחנן והראה, כי הסיקריים היו עוד מתונים במעשיהם, ונקל היה בעיניו להמית את כל דורשי הישר והטוב, בעשותו בהם מעשים אשר יעָשו לנבלים ולשונאי העם בנפש, כי מִלא גם את עיר־הקֹדש נאצות נוראות, כמעשה האיש אשר נועז לנַבל את כבוד האלהים, ועל שלחנו העלה מאכלים אסורים ובטל את חֻקי הטהרה, מצוות התורה ונחלת אבותינו. ועל־כן לא יִפָּלא בעינינו, כי לא שמר האיש הזה את חֻקי החמלה והאהבה לרעהו, אחרי אשר עבר ברוח שגעון על חֻקי יראת אלהים. ובבוא אחריו שמעון בן גיורא — הנשאר דבר רע, אשר לא עשו ידיו? או הנמצא בוז וקלון, שלא הביא על האזרחים החפשים, אשר הקימו אותו לעריץ? הזכר ברית־אהבה, הזכר רחמי־אחים, בהוסיפו אֹמץ במעשי־רצח מיום ליום? הם חשבו, כי דרך איש נבזה ונבל היא לעשות רעה לזרים, ורק השופך את חמתו על אחיו נותן אות לנדבת־לבו. ולשגעון האנשים האלה חֻברה הוללות האדומים, כי אלה הטמאים המבישים שחטו בידיהם את הכֹהנים הגדולים, למען תכבה הגחלת האחרונה, אשר נשארה מיראת האלהים, ואחרי־כן הכריתו את השריד האחרון לסדרי המדינה, ועל מקומו הקימו ממשלת־זדון מאין כמוה בכל העיר. ובקרב השערורה הזאת פרח זרע הנקרא קנאים, אשר כשמם כן היו מעשיהם, כי כל מעשה רע היה להם למופת ומכל התועבות, אשר נעשו לפנים ונשארו לזכרון, לא היתה אף אחת, אשר נמנעו מִקַּנא בה ומעשות כמוה. אמנם הם קראו לעצמם בשם הזה, באמרם, כי הם מקנאים לדברים טובים (לשם שמים), ולא נודע, אם צחוק עשו להם בעשוקים מתוך יֵצר לבם האכזרי כחית־טרף, או כל רֶשע ואון למעשה טוב היה בעיניהם. ואולם כל אחד מהם מצא באחריתו את הגמול הראוי לו, כי האלהים שלם לכֻלם את שכַר פעֻלתם, וכל היסורים, אשר יוכל לשאת אדם חי, כֻּלם עברו עליהם, עד בוא הקץ לחייהם, ונוראים ומשֻנים היו ענוייהם במותם. ובכל־זאת יצדק האומר, כי סבלותיהם לא הגיעו עד מדת מעשיהם הרעים. הן באמת לא נמצא [בעולם] גמול־צדק למעלליהם. אולם לא פה המקום לספֹד

כהלכה לחללי אכזריותם, ועלי לשוב אל החלק אשר נשאר לי עוד מספור המעשים.

ב. שר צבא הרומאים יצא עם חילו להלחם באלעזר ובסיקריים היושבים עמו במְצָדָה וכבש במהרה את כל הארץ מסביב והעמיד חיל־משמר בכל מקומות־הַכּשר, גם בנה דֵיק על כל המבצר מסביב, למען אשר לא יקל לאחד הנצורים לברוח, וקבע משמרות על הַדֵּיק. והוא חנה במקום, אשר מצא בו חפץ לצור משם על המבצר, כי שם היו סלעי המבצר קרובים אל ההר אשר ממולו, אף כי קשה היה לנהל את הצבא דֵי־מחסורו במקום הזה. ולא הלחם בלבד הובא ממרחק ביגיעה רבה בידי היהודים המְפָקדים על הדבר, כי היה עליהם גם להוביל (על כתף בהמות־סבל) את המים, אחרי אשר לא נמצא בכל המקום ההוא אף מעין אחד. וכאשר הכין לו סילוה את כל צרכיו, שם את לבו לעבודת המצור, אשר דרשה תבונה רבה ויגיעה קשה, כי חזק היה המבצר מאד וזאת היא תכונתו:

ג. מכל עברי סלע רחב־ידים וגבוה מאד נמצאו מורדות תלולים, השוקעים למטה אל תוך תהומות, אשר אין חקר לעמקן ולא תעבור בהן רגל כל חיה. רק בשני מקומות משֶפע הסלע מעט, ושם נמצאים משעולים אליו, וגם הם לא רחבים. שתי הדרכים האלה, אחת עולה ממזרח־שמש, מעבר ים־המלח, והשניה ממערב, ונקל יותר לעבור בה. הדרך הראשונה נקראה בשם הנחש, כי היא צרה ומתעקלת בלי־הרף כנחש, כי ראשי הצוקים הגבוהים סוגרים עליה והיא פונה לאחור פעמים רבות, ואחרי־כן היא מתארכת מעט ומתקרבת בקשי אל קצה. העולה בדרך הזאת צריך להתחזק על עמדו באחת מרגליו חליפות, כי המות נשקף לקראתו, באשר משני עבריו פוערות תהומות עמֻקות את פיהן, ולאימת מראֵיהן לא יעמוד גם לב איש־חיל בקרבו. וההולך שלשים ריס בדרך הזאת מגיע עד כִּפת הגבעה, אשר אין ראש הצוק חד, כי־אם מישור רחב על גבה. יונתן הכהן הגדול הוא אשר בנה לראשונה מבצר במקום הזה וקרא לו מְצָדָה, ואחרי־כן שקד המלך הורדוס ימים רבים לחזק את המקום. הוא הקים חומה מסביב לכל ראשי ההר, שבעה ריס ארכה, כֻּלה עשויה אבן לבנה, קומתה שתים־עשרה אמה ועביה שמונה אמות, ובנה על החומה מלמעלה שלשים ושבעה מגדלים גבוהים חמשים אמה, ומן המגדלים האלה היה מבוא אל הבתים הבנוים מבית לחומה לכל ארכה. ואת ראש ההר, אשר היתה אדמתו דשנה ופוריה מכל שדה־זרע, יעד המלך לעבודת האדמה, למען אשר לא יגועו ברעב כל החוסים במבצר הזה בהִכּרת להם משען לחם מחוץ. וגם בית־מלכים בנה לו הורדוס במבצר במורד המערב, מתחת לחומה הסוגרת על ראש ההר, והארמון נשקף לצד צפון, וחומת הארמון היתה גבוהה ובצורה מאד, ובארבע קרנותיו היו

מגדלים גבוהים ששים אמה. ותכונת חדריו אשר בקרבו והאולמים והמרחצים היתה רבה ועשירה, ובכל מקום התנשאו עמודים עשוים אבן אחת (שלֵמה) והקירות וקרקע הבתים נרצפו אבני־צבעונים. ובכל מקום אשר היה בו משכן־אדם, בעיר העליונה ומסביב לבית־המלך ולפני החומה, חצב הורדוס בין הסלעים ברֵכות למקוה המים, ובזה התחכם להשקות את יושבי המקום, כאלו נמצאו להם מי־מעיָנות. ומסלה חצובה בסלעים עלתה מארמון המלך אל ראש ההר ולא נראתה לעיני העומדים מחוץ. אך גם בדרכים הגלויות לא עצרו האויבים לעלות על־נקלה. כי תכונת דרך המזרח לא נתנה לעבור כאשר דברנו למעלה. ואת דרך המערב גדר המלך במגדל הבנוי במקום צר, במרחק אלף אמות ויותר מראש הגבעה, ולא קל היה לפסוח על המגדל או לכבשו, וגם לעוברי־דרך ההולכים לבטח קשה היה לעבור במקום ההוא. ככה שגב המבצר הזה בידי שמים ובידי אדם גם־יחד נגד האויב העולה עליו למלחמה.

ד. ועוד נפלא מאלה היה חסן אוצרות הצידה, אשר נצברו בקרב המבצר ונשמרו ימים רבים. כי לחם רב נמצא פה די־צרך הנצורים וגם יין ושמן למכביר. ומלבד זאת נערמו שם מיני קטניות שונים ותמרים. וכאשר תפשו אלעזר והסיקריים את המבצר בערמה, מצאו שם את כל הצידה, והנה היא טובה ורעננה וכמעט לא שִׁנתה מפרי חדש אשר הֻנח זה מקרוב, אף כי מן העת אשר הֻנחה למשמרת עד אשר נפל המבצר בידי הרומאים עבר זמן מאה שנה. — ואף הרומאים ראו את הצידה והיא לא נשחתה עוד. ואמנם לא ישגה איש באמרו, כי סבת הדבר, אשר נשאר הפרי בתקונו, היא טהרת האויר ברום המצודה הזאת, כי נקי הוא מכל אֵדים עכורים, המרחפים [בשפל] בקרבת האדמה. — במבצר נמצא גם המון כלי־נשק, אשר השאיר שם המלך די עשרת אלפים חמושים, גם ברזל מֻצָּק ונחֹשת ועופרת. והנה סבה גדולה היתה לכל הכבודה הזאת, כי אומרים, אשר הכין הורדוס את המבצר הזה למענו, למצא שם לעת־מצא מנוס מפני הרעה הכפולה אשר היתה נגד פניו. כי רעה אחת נשקפה לו מעם־היהודים, פן יוריד אותו מכסאו וימליך עליו איש מבית המלכים אשר היו לפניו. והרעה השניה והקשה עוד מן הראשונה היתה אימת קלֵיאופטרה המולכת במצרים, אשר לא כסתה על מזמותיה וכפעם בפעם אִלצה את אנטוניוס בדבריה ודרשה ממנו להמית את הורדוס ולתת לה את מלכות יהודה למנחה. ומה נפלא הדבר, אשר לא שמע אנטוניוס למצוותיה, אף כי נלכד בשחיתות אהבתה לאין־מרפא והיה לה לעבד, ואיש לא פלל, כי ימנע ממנה את אשר שאלה. אך הדאגות האלה העירו את הורדוס להכין את מבצר מצָדה, ובזאת השאיר לרומאים עבודה לעת קץ המלחמה ביהודים.

ה. ואחרי אשר בנה שר צבא הרומאים דֵיק על המקום מסביב, כאשר אמרנו כבר למעלה, ושקד להאביד מנוס מן הנצורים, החל את עבודת המצור ומצא לפניו רק מקום אחד, אשר יוכל לשפוך עליו סוללה. מאחורי המגדל, הסוכך על הדרך העולה מפאת־מערב אל ארמון־המלך, ומשם עד ראש־ההר נמצאה רמת־סלעים רחבה למדי ובולטת, והיא כשלש מאות אמה למטה מגֹבה מִצְדָה. לרמה הזאת קראו בשם „הלבנה". סילוה עלה על הרמה וכבש אותה וצוה על אנשי־הצבא לשפוך שם סוללה. בנפש חפֵצה מִלאו אנשי־הצבא את מצותו והרבה ידים עסקו בעבודה הזאת, עד אשר העלו סוללה חזקה ברום מאתים אמה. ואולם גם הבנין הזה לא היה מוצק כהלכה, וגם נראה, כי קצרה מדת גבהו להיות בסיס למכונות־המצור. על־כן הוקמה עליה במת אבני־גזית גדולות, חמשים אמה רחבה וחמשים אמה קומתה. ומעשה המכונות היה כמעשה כלי־המלחמה הראשונים, אשר המציאו לפנים אספסינוס ואחריו טיטוס בתבונת־כפיהם. מלבד זאת נבנה עוד מגדל גבוה ששים אמה, מצֻפה כֻלו ברזל, ומראש המגדל הזה הרבו הרומאים לירות מכלי־הקלע המהירים ומהבליסטראות וגרשו על־נקלה את העומדים בראש החומה ולא נתנו להם להרים ראש (להציץ). ובין כה וכה הקים לו סילוה כר גדול וצוה לנגח את חומת־המבצר בלי־הרף, ואחרי עמל רב עשה פרץ בחומה והרס אותה במקום ההוא. אולם הסיקריים הקדימו לבנות להם בחפזון חומה שניה מבית, אשר אמרו בלבם, כי תחזיק מעמד גם בפני המכונות, כי בנו אותה מחֹמר רך, למען תוכל לעצור את הֹלם הכרים. וזה מעשה החומה: הם רבדו שורות קורות גדולות אחת על השנית וחברו אותן בקצותיהן, וככה עשו להם שני דפנים מקבילים ורֶוַח ביניהם כעבֵי־חומה, ואת הרֶוח הזה אשר בתֹוך מִלאו עפר. ולבל יִשָּׁפך העפר בהעלותם את גֹבה הסוללה, חברו את קורות־הַשְּׁתִי בקורות־עֵרֶב (כלונסאות), עד אשר היה כל הבנין כמראה בית. והכרים בהלמם נעצרו על־ידי החֹמר הרך ושבו ריקם, ובנַגחם את העפר התחוח הפכו אותו לחֹמר מוצק. כאשר הכיר סילוה את הדבר הזה, שם אל לבו, כי יֵקל בידו לכבוש את החומה הזאת באש, וצוה על אנשי־הַצבא לידות בה לפידים בוערים בהמון. חיש מהר אחזה האש במצודה, אשר נבנתה עץ ברבה, וגם לֶהטה במחֲלות־העפר עד היסוד ושלחה להבות גדולות למרחוק. והנה בראשונה נשב רוח מצפון (מצפון־מזרח) והפיל אימה על הרומאים, כי הרים את הלהבה למעלה וסחף אותה על פניהם, עד שכמעט נואשו ממכונות־המלחמה, בחשבם, כי תהיינה למאכלת־אש. אולם אחרי־כן נהפך הרוח פתאם והיה לרוח דרום (דרום־מערב) — כאִלו עשתה זאת יד־אלהים — ונשב בחזקה אל העבר השני ונשא את הלהבה אל החומה והרס את כֻלה עד היסוד. והרומאים ראו בדבר הזה

אות ומופת, כי האלהים נלחם להם, ושבו בשמחה אל מחנם וגמרו להבקיע אל אויביהם ביום מחר, ובלילה חִזקו את השומרים והזהירו אותם, פן יברחו אנשים מן המבצר וימָּלטו.

ו. אולם אלעזר לא חשב להמלט על נפשו. וגם לא עלה על לבו לתת לאחד מאנשיו לעשות כזאת. ובראותו, כי החומה שרופה באש וכי נסתרה ממנו כל דרך־ישועה וכל עצת־גבורה, שִׂוה לנגד עיניו את כל אשר יעשו הרומאים לו ולאנשיו ולנשיהם ולטפם לעת תגבר ידם עליהם, וגמר בנפשו למות הוא וכל אשר עמו, בחשבו, כי זאת היא הישרה מכל הדרכים במעמד הזה. הוא הקהיל את בעלי־הנפש אשר בקרב חבריו ועורר אותם לעשות את המעשה, בדברו אליהם לאמר: „הוי אנשים גבורי־החיל! הן מני־אז קבלנו עלינו, לבלתי עבד את הרומאים, וגם לא אדונים אחרים, זולתי את אלהים לבדו, כי רק הוא מושל האדם באמת ובצדק. והנה הגיעה השעה המצַוָּה עלינו להשלים בפעֹל־כפינו את משאת־נפשנו, ואל נַעטה בשעה הזאת קלון עלינו. ואחרי אשר בחלה נפשנו בעבדות שאין בה סכנה, לא נבחר לנו הפעם חיי־עבדות עם שפטים נוראים — והן זה יהיה חלקנו מאת הרומאים, אם נפֹל חיים בידם. כי הנה אנחנו היינו הראשונים להרים יד בהם, ואנחנו נשארנו האחרונים להלחם אתם. והנה אני חושב, כי צדקה עשה אתנו אלהים בתִתו בידֵנו למות מות גבורים בני־חורין, כאשר לא היה לאֵל־יד אחינו, אשר באה מפלתם כחֶתף. והנה גלוי וידוע לפנינו, כי מחר יבוא אֵידֵנו, אך הרשות נתונה לנו לבחֹר מות־גבורים, אנו ומחמדי־עינינו יחד. הן יִבָּצר מן האויבים להגיא את עצתנו זאת, אף כי כל חפצם הוא לתפשנו חיים! וגם ממנו יִבָּצר לנַצח אותם במלחמה. ואמנם מתחִלה, לעת אשר קמנו להלחם בעד חרותנו ותלאות רבות מצאונו מידי אחֵינו, ועוד גדולות מאלה מידי אויבינו,—אולי אז היה עלינו לתַכֵּן את רוח אלהים ולהבין, כי חתם את גזר־דינו על זרע היהודים אשר אהב לפנים. כי לוֹ הוסיף להאיר את פניו אלינו או רק רגע קטן קצף עלינו, כי אז לא הסתיר את פניו מֵראות את האבדן הגדול הזה ולא הסגיר את עיר־קדשו לאש ולהריסות האויב. ואנחנו — האמנם נדַמה בנפשנו להנצל לבדנו מכל זרע היהודים ולשמור על חרותנו, כאִלו לא חטאנו לאלהים ולא דבק עָוֹל בידינו — תחת אשר לִמַּדנו גם אחרים להָרֵע? התבוננו וראו! הנה הראה לנו אלהים, כי כל בטחוננו היה הבל ותהו, בהביאו עלינו צרה נוראה להוביש את תקוותינו הטובות. כי תכונת משגב המבצר לא היתה לנו לישועה, ועם כל הלחם הנמצא בידינו לשבע והמון הנשק הגדול וכל הכבודה הרבה והעצומה בושנו מכל תקוותינו ולא נוכל להציל נפשנו,— אין זה כי־אם יד אלהים עשתה זאת! הן לא במקרה הפכה האש הנטויה לקראת האויב את פניה אל החומה, אשר הקימו ידינו. רק אות עבֵרה הוא, גמול חטאותינו

הרבות, אשר חטאנו במשובה ובזדון לאחינו בני־עמנו. ואמנם על הדברים האלה לנו לתת דין וחשבון לא לפני הרומאים אויבי־נפשנו, כי־אם לפני האלהים, ונוח יהיה לנו משפטו ממשפט השונאים. על־כן תמותנה־נא נשינו בטרם נטמאו, ימותו־נא בנינו בטרם טעמו טעם עבדות. ואחרי־כן נגמול איש לרעהו חסד־גבורים, ומה טוב ומה יפה יהיה בנשאנו את חרותנו אל־קבר, ולפני מותנו נשחית באש את הרכוש ואת המבצר. ויודע אני נכונה, כי יתעצבו הרומאים אל לבם, אם לא יתפשונו חיים, ויבושו מתקותם למצא שלל. רק את הצידה נשאיר להם, למען תהיה לעדה אחרי מותנו, כי לא ספנו ברעב ובמחסור, כי־אם בחרנו במות מחיי־עבדות, כאשר קבלנו עלינו מראש."

ז. אלה הדברים אשר דבר אלעזר. אך דבריו לא נכנסו אל לבות כל העומדים עליו. אמנם רבים מהרו לשמוע לעצתו, וכמעט נגשו בתאות־נפש למלא אחריה, בחשבם, כי טוב ויפה יהיה להם המות. אולם רכי־הלב בהם התעוררו לחמול על נשיהם וטפם ושוו לנגד עיניהם את המות העתיד לעצמם, והביטו זה אל זה ודמעות עיניהם ענו בהם, כי אין דעתם נוחה מהמחשבה הזאת. ואלעזר ראה את מרך־לב האנשים, אשר לא קמה בהם רוח לשמוע לעצתו הכבירה, וחרד פן ימסו באנחותיהם ובדמעותיהם את לב גבורי־החיל־אשר הטו אזן לדבריו, ועל־כן לא חדל לדבר על לבם, כי־אם עמד על רגליו מלא־קומתו בלב נכון וברוח אדירה ודבר אליהם דברים נשגבים על נצח נשמת האדם א), וקרא אליהם בקול גדול וחזק, בנעצו את עיניו בבוכים: „מה מאד נכזבה תוחלתי! אמר אמרתי בלבי, כי אני יוצא למלחמת החרות ואתי אנשים גבורי־חיל, אשר קבלו עליהם לבחר בחיי־כבוד או במות, והנה לא נבדלתם מכל החשכים בגבורתכם ובעז־רוחכם, ויראים אתם את המות הזה, הבא לפדותכם מצרות נוראות, תחת אשר היה לכם לקבלו מבלי התמהמה ומבלי חכות לעצתי. הן מאז, מן היום אשר הגענו לבינה, למדונו חקי תורתנו, תורת אלהים, וגם אבות־אבותינו הראונו זאת במעשיהם ובגלל נפשם, כי אסון האדם הוא החיים ולא המות ב). כי המות קורא דרור לנשמות ושולח אותן לשוב אל נוה הטהרה, אשר שם ביתן, לבלתי תוספנה עוד לראבה; וכל העת אשר הן אסורות בגויה הבלה ג) ושבעות רגז יחד עמה הן באמת חשובות כמתות. כי לא יכון הקשר בין חלק האלהים ובין החלק הבלה. ואמנם הנשמה חושפת את כחה הגדול בעודה אסורה בגוף, כי היא

א) במקור: על־דבר אי־המות (אלמות) של הנשמה.

ב) הכונה, כמובן: העולם־הזה, ולא העולם־הבא.

ג) ששולט עליה כליון — „הנפסדת" ביונית ובלשון המתרגמים של ימי־הבינים.

עושה אותו לכלי מקבל רשמי החושים, וגם היא מניעה אותו באין רואה ומגדלה ומרוממה אותו במעשים מעל לתכונתו הכָּלָה א); אולם אחרי אשר תפָּטר הנשמה מהסבל המושך אותה אל האדמה, הדבק בה, ותגיע אל משכן נחלתה, רק אז תחליף כֹּח־נצחים ותִגבר אונים באין־מעצור מעברים, ולא תֵרָאה עוד לעיני אדם, כי תהיה כאלהים. והן אין רואה אותה גם בעודה בגוף, כי היא נסתרה מן העין בבואה אליו ונעלמה בצאתה ממנו. ורק תכונה אחת לה — כי אין כליון שולט בה, והיא סבת כל התמורות אשר בגוף, וכל אשר תגע בו הנשמה יחיה ויפרח, וכל אשר תרחק ממנו יִבלה וימות. כה גדול חלקה בַּנֵּצח! הַשֵּׁנה תהיה לנו למופת נאמן על צדקת דברינו, כי בעת השֵׁנה אין הגוִיה מושכת אחריה את הנשמה, והשעה היא שעת מנוחה נעימה לנשמות העזובות לנפשן, והן באות בסוד אלהים, הקרוב אליהן, ומשוטטות בכֹּל וצופות עתידות רבות. ולמה זה גיֹרָא מות — תחת אשר אנו אוהבים את המרגֵעה בעת שנתנו? והלא אִוֶּלת היא בלבנו לרדוף אחרי החֵרות בחיים (בעולם־הזה), בעוד עיננו צרה בחֵרות־נצחים (בעולם־הבא). והנה אם נלך בדרכים, אשר למדנו מאבותינו, עלינו לתת מופת לרבים ולקבל את המות באהבה, ואם נבקש עֵדי־אמת בקרב הנכרים, נתבונן אל דרכי אנשי הדו, השוקדים על דרכי החכמה כל ימיהם. האנשים המשכילים האלה נושאים את עֹל חיי־הבלם בלי־חמדה, כי חלדם נחשב בעיניהם לעבודה זרה, אשר נגזרה עליהם מידי שמים, וכל ישעם וחפצם להתיר את הנשמות ממאסר הגוִיות, ובאין צר ומצוק ולחץ נגד פניהם, רק מעֹצם תשוקתם לחיי־נצחים הם גולים את אזני חבריהם, כי עוד מעט ילכו ואינם, ואין איש מניא את עצתם, כי־אם כל האנשים מתברכים בהם, וכל אחד נותן בידיהם פקֻדות (בשורות) לאֶחיו (המתים), והם מאמינים בלבב שלם, כי חיי הנשמות יחד הם נצח ואמת. ואלה (ההולכים למות) שומעים את דברי הפקֻדות, ואחרי־כן הם נותנים את בשרם לאש, למען אשר תצא הנשמה בטהרה מן הגוף, ומתים לקול שירה וברכה. ונוח לאוהביהם לשלוח אותם לקראת המות מאשר ליתר האנשים לשלוח את בני־עירם לדרך רחוקה, והם (החיים) בוכים על מנת־חלקם ומהללים את המתים, כי זכו לעמוד במערכות הכתובים לחיי־עולם. ואיך לא נבוש ונכֻּלם, אם נפֹל ברוחנו מההדים, ובמֹרך־לבנו נעטה חרפה רבה על חֻקי תורתנו, אשר קנאו בהם כל בני־האדם? ולוּ גם למדנו למבראשונה את הפך הדבר הזה, כי החיים הם תכלית הטוב לאדם והמות הוא אסון נורא, הנה השעה מצוה עלינו ודורשת ממנו לשאת את המות בלב נכון, כי רצון אלהים הוא, ולא נוכל להמלט מן הגזרה. ורואה אני, כי מימי־

א) הנפסדה, החדֵלה.

קדם הוציא אלהים את המשפט הזה על כל זרע היהודים א) ואין לנו עצה למצא ישועה ממנו, אם נמאן הפעם לפרש מן החיים. ואל תלמדו חובה על עצמכם ולא זכות על הרומאים, כי במלחמתנו אתם אבדנו כלנו. הן לא יד גבורתם עשתה זאת, כי־אם כח נעלה מהם היה סבת הדבר ונתן להם להתימר בנצחון. האם בנשק הרומאים נפלו היהודים היושבים בקיסריה? הן לא עלה על לבם למרוד ברומאים, ובעוד הם מקדשים את יום־השבת קפץ אליהם המון אזרחי קיסריה ושחט אותם עם נשיהם וטפם, בטרם הספיקו לעמוד על נפשם, ולא שם את לבו לדברי הרומאים בעצמם, אשר הודיעו, כי רק אנו המורדים לאויבים נחשבים בעיניהם. ואולי יאמרו, כי יושבי קיסריה היו אנשי־ריב כל הימים לשכניהם היהודים ומצאו הפעם שעת־הכשר לכלות בהם את חמתם הישנה, אך מה נדבר על־דבר היהודים בבית־שאן? הן אלה ערבו את לבם להלחם ליונים בנו, ולא זכרו ברית־אחים לנו במלחמתנו עם הרומאים; ואמנם הרבה הועילה להם אהבתם ואמונתם לאלה (ליונים)! הם נרצחו בידיהם בעניים קשים עם כל בני־ביתם יחד, וזה היה שכרם, אשר קבלו חלף אמונתם בברית. והרעה, אשר לא נתנונו לעשות לאלה (ליונים), נתנה בראשם, כאלו הם זממו לעשותה. הלא תדעו, כי אין אף אחת בכל ערי סוריה, אשר לא המיתה את היהודים היושבים בקרבה, אף כי היהודים האלה היו לנו שונאים קשים ורעים מהרומאים. ככה עשו יושבי דמשק, אשר לא ידעו אף לבדות איזו עלילה שיש בה טעם, ומלאו את עירם רצח תועבה, בשחטם שמונה־עשר אלף נפש, יהודים ונשיהם יחד. וגם שמעו אזנינו, כי מספר היהודים, אשר מתו מות־עניים בארץ מצרים, עלה על ששים אלף נפש. אמנם היהודים האלה מתו ככה, כי ישבו בארץ לא להם ולא יכלו להשיב לשונאיהם אל חיקם — אולם מה היה לאחינו היושבים בארץ נחלתם, לכל אלה אשר קראו מלחמה על הרומאים? הנבצר מהם דבר, למען חזק את לבם בתקוה נאמנה לנצח את שונאיהם? הן נשק נמצא בידם למכביר וחומות ומצודות נשגבות היו להם ורוח נערצה עוררה אותם למלחמה בעד החרות, ולבם היה לב־גבורים אשר לא ישוב מפני כל, וכל אלה יחד עודדו אותם למרד. אבל רק למצער הועילו להם כל אלה, ובנשאם את תקוותינו למעלה נהפכו והיו למקור תלאות נוראות. נפלו, נפלו כל משגביהם! כלם כרעו לפני האויבים, כאלו הוכנו לפאר את נצחונם, ולא להיות לישועה לכל החוסים בהם. ועלינו לאמר: אשרי הנופלים בקרב, כי מתו בהלחמם בעד חרותנו ולא במכרם אותה [לאויבים]. ומי לא ינוד לגורל ההמון הרב, אשר נכנע תחת ידי הרומאים?

א) כנראה, זכר כאן אלעזר את דברי הפסוק: „עשה ה׳ אשר זמם, בצע אמרתו אשר צוה מימי קדם״ (איכה ד, י״ז).

ומי לא ימהר לבחר במות, בטרם ראו עיניו ברעה אשר מצאה אותם? אלה כרעו למות תחת כלי־המשחית, אלה נשרפו באש, אלה נפחו נפשם תחת שוטי מציקיהם ואלה — נאכל חצי־בשרם בשני חיות רעות, ועוד נשארו בחיים ונקדשו לסעדה שנית להיות להן לטרף, לשעשע את לב השונאים ולמלא פיהם שחוק. אולם מאמין אני, כי יש עוד אמללים מאלה — כל אלה אשר נשארו חיים, המתפללים כל היום למות ואיננו! ואיה העיר הגדולה, עיר ואם לכל זרע היהודים, עם חומותיה הרבות והבצורות עם כל חסן מצודותיה ותפארת מגדליה הנאדרים, היא אשר צרה מהכיל את כל הכבודה הרבה הערוכה למלחמה, ולא היה מספר לרבבות האנשים המתנדבים להלחם למענה? איה הקריה הנאמנה, אשר אמרנו, כי אותה אוה אלהים למושב לו? עד היסוד נהרסה, נהפכה משרש, ורק זכר אחד נשאר לה — מרבץ מחריביה על משואותיה! וזקנים יגיעי־כח מתאבקים באפר הר־הבית ונשים אחדות מסתופפות בה, אשר השאירון השונאים בחיים להתעלל בהן בחרפה ובכלמה. וכי ישיב אחד ממנו זאת אל לבו — היעצור כח להביט אל אור השמש, אף אם לא יהיו חייו תלואים לו מנגד? מי האיש, אשר מלאו לבו לשנא את עיר אבותיו, מי האיש רך־הלבב החפץ חיים, אשר לא יתמרמר בלבו, כי עודנו חי כיום הזה? הוי מי יתן מותנו כלנו, טרם ראו עינינו את העיר הקדושה ההיא נהרסה בידי האויבים, ואת היכל־הקדש מחלל ונתץ. והנה שעשעה נפשנו תקוה, הנאה לאנשי־חיל, אולי תמצא ידנו לקחת מאויבינו את נקמת ירושלים, ואחרי אשר נכזבה תוחלתנו והשאירה אותנו לבד בצרה גדולה, נמהר לבחר לנו מיתה יפה. נרחם על נפשותינו ועל נפשות עוללינו ונשינו בעוד לאל־ידינו לרחם עליהם. הן למות נולדנו ולמות הולדנו את צאצאינו, ומן המות לא ימלטו אף המאשרים בבני־האדם. אולם חיי חרפה ועבדות ומנת הרואה בקלון אשתו ובניו — כל אלה הרעות לא נגזרו על האדם מבריתו, ורק ממרך־לב נושאים האנשים את סבל הנוראות האלה, כי סרבו לבחר מות בשעת הכשר. והנה בגבורה וברוח נדיבה מרדנו ברומאים, וכאשר קראו לנו זה מקרוב להכנע בפניהם ולהציל את נפשותינו, לא שמענו לקולם. ומי בקרבנו לא יבין את עצם עברתם, כאשר תמצא ידם לתפש אותנו חיים? אוי לבני הנעורים, אשר יפרכו היסורים הרבים את כח עלומיהם, ואוי למלאי־הימים, אשר יכשל כח זקנתם לשאת את הצרות. ראה יראה האחד בהלקח ממנו אשת־נעוריו לחרפות ושמוע ישמע את קול בנו המשוע לעזרת אביו — וידיו תהיינה אסורות ולא יהיה לו כח להושיע. לא ולא! עוד ידינו לא אסורות והן מחזיקות בשלח, תהיינה לנו לישועה הפעם! ומות נמות בטרם נהיה עבדים לשונאינו, ובני־חורין נשאר בעזבנו את ארצות החיים, אנחנו, נשינו ובנינו! ככה צוו עלינו חקי תורתנו, על

זאת מתחננים אלינו נשינו ובנינו! האלהים פקד עלינו את הגזרה הזאת, והיא העצה היעוצה על אף הרומאים ועל חמתם: יראים הם, פן ימות אחד ממנו, טרם ילך שבי לפניהם. נמהר־נא במעשינו ותחת שמחת השונאים על שברנו, אשר אליה הם נושאים את נפשם, נשאיר להם מבוכה ותמהון, בראותם את גבורת־לבנו."

פרק תשיעי

היתה־דים אשר במבצר שמעו לדברי אלעזר ושלחו יד בנפשם, חוץ משתי נשים וחמשה ילדים.

א. עוד טרם כלה אלעזר לדבר על לב אנשיו, הפסיקו כֻלם את דבריו ומהרו לעשות מעשה, כי מלאו רוח גבורה, אשר נלאו להכיל. וכמו חזקה עליהם יד אלהים, יצאו כֻלם, ורבים בקשו לעבור במרוצתם את רעיהם, בהאמינם, כי בזאת יַראו את גבורתם ונדיבות־לבם, כשלא יהיה חלקם עם האחרונים. ככה גדלה תשוקתם לשחוט את נשיהם, את בניהם, ולשלוח יד בנפשם! וכאשר נגשו לעשות את דברם, לא נפל לבם עליהם — כאשר יחשוב החושב — ולא מֻשה מהם הרוח, אשר צלחה עליהם לשֵמע דברי אלעזר. אמנם רחמיהם נכמרו על קרוביהם מחמדי־עיניהם, אולם המחשבת, כי יעצו טובה על הנפשות היקרות להם, חִזקה את לבם. הם חבקו את נשיהם באהבה רבה ולחצו אל לבם את הילדים ונשקו להם בדמעות על עיניהם בפעם האחרונה, ויחד עם זה השלימו את עצתם, וידיהם כנכריות נחשבו בעיניהם למעשה הזה. ובהשיבם אל לבם את הרעה, אשר תמצא אותם בנפלם בידי הרומאים, מצאו את נחמתם בצרת הרצח הזה. ולא היה אף איש ביניהם, אשר נבצר ממנו אֹמץ־לב לעשות את הדבר, וכֻלם שחטו את בני־ביתם. אוי לאמללים האלה, אשר לקלה בכל הרעות נחשב בעיניהם לשחוט בידיהם את נשיהם ואת בניהם! ואחרי כַלותם את הדבר הזה, לא יכלו עוד לשאת את מכאוביהם וחשבו, כי חטא יחטאו להרוגים, אם יִוָתרו בחיים אחריהם אף שעה קלה. על־כן מהרו לאסוף את כל רכושם אל מקום אחד ולשלוח בו אש. ואחרי זאת בחרו בגורל עשרה אנשים מתוכם, אשר ישחטו את כֻלם. וכל אחד השתרע על הארץ ליד אשתו ובניו ההרוגים וחבק אותם בזרועותיו ופשט ברצון את צוארו לשחיטה בידי האנשים, אשר מִלאו את המעשה הנורא הזה. והאנשים האלה שחטו את כֻלם בלא־רעד, ואחרי־כן הפילו גורל ביניהם, למען ישחט הנלכד בגורל את תשעת חבריו, ואחרי המיתו את כֻלם ישרוף את נפשו בכפו. וכֻלם בטחו איש ברעהו

והאמינו, כי אף אחד מהם לא ישנה אחרי המשפט אשר יצא עליו לשחוט או להשחט. לאחרונה מסרו התשעה את עצמם לשחיטה, והאחד, אשר נותר אחריהם, בדק את המון השוכבים על הארץ, פן נשאר אחד מהמטבח הגדול ויבקש ממנו לשלוח בו יד. וכאשר נוכח לדעת, כי כלם מתו, הצית אש בכל פנות ארמון־המלך, ובכל עצם ידו תקע את חרבו בבשרו עד הנצב ונפל מת על־יד קרוביו [הנשחטים]. ככה מתו כלם באמונה, כי לא השאירו אחריהם נפש חיה למשוך בעל הרומאים. בכל־זאת נסתרו מפניהם אשה זקנה אחת ואשה אחרת ממשפחת אלעזר, אשר נפלאה מיתר הנשים בתבונה ובלמודים [בהשכלתה], ואתן יחד עוד חמשה ילדים, כי התחבאו בצנורות המוליכים את המים אל העיר, בעת אשר יתר האנשים שמו את כל לבם לשחוט את קרוביהם. ומספר ההרוגים היה תשע מאות וששים נפש והנשים והטף בכלל. הדבר הנורא הזה נעשה בחמשה־עשר לחדש קסנתיקוס (ניסן).

ב. והרומאים אמרו בנפשם, כי עוד תהיה להם מלחמה, ולבשו את נשקם לעת עלות השחר והקימו גשרים על המעברות אשר בין הסוללות ובין פרצי החומה והבקיעו אל העיר. ובראותם, כי אין איש מקרב האויבים ורק שממון נורא בקרב הארמון ודממה מסביב, נלאו להבין את דבר המעשה, ולאחרונה הרימו קול־סאון, כאלו אמרו לשלח אבן־קלע. וכאשר שמעו הנשים את הסאון הזה, עלו מן המנהרות וספרו לרומאים את כל הנעשה, והאשה השניה היטיבה לבאר את הכל ולתאר את המעשה לפרטיו. אך לא נקל היה לרומאים להבין את דבריה, כי לא יכלו להאמין לאמץ־הלב הגדול הזה. הם פנו לכבות את האש ובמהרה בקעו להם דרך בקרבה עד בואם אל ארמון המלך. וכאשר מצאו שם את המון ההרוגים, לא שמחו הפעם על אשר ראתה עינם באויביהם, כי־אם השתוממו על רוחם הנדיבה ועצתם הנאדרה, אשר צחקה למות ולא שבה אחור מהמעשה הגדול הזה.

פרק עשירי

הסיקריים הבורחים אל אלכסנדריה הביאו תלאה על רבים, ולרגלי זה נהרס (נסגר) שם ההיכל, אשר בנה לפנים חוניו הכהן הגדול.

א. אחרי אשר נכבש המבצר בדרך הזאת, השאיר בו שר־הצבא חיל־משמר ושב עם צבאו אל קיסריה. ולא נותר אף אויב אחד בכל הארץ (ביהודה), כי כלה נכנעה במלחמה הארכה, אשר פגעה גם ברבים מן היהודים הרחוקים, כי קמו בקרבם מהומות והביאו עליהם שואה. וגם אחרי כלות המלחמה ספו בגללה רבים מהיהודים היושבים באלכסנדריה של מצרים, כי

נמלטו שמה סיקריים מתוך המהפכה, והמעט היה בעיניהם להציל את נפשם, כי עוד נשאו את נפשם למעשי־מרד חדשים ופִתו רבים מהאוספים אותם אל בתיהם לקום ולהלחם בעד החרות ולהאמין, כי אין הרומאים טובים מהם (ראוים למשול בהם), ולקבל את על מלכות אלהים לבדו. וכאשר יצאו אחדים מטובי היהודים להפר את העצה הזאת, המיתו אותם הסיקריים ואֵלצו בדברים את יתר היהודים לעשות מעשה־מרד. וכראות ראשי הזקנים את משובת האנשים האלה, הבינו, כי תכלה אליהם הרעה, לכשיעלימו עיניהם מן הדבר, וכנסו את כל היהודים יחד וגִלו להם את העצה הנבערה, אשר יעצו עליהם הסיקריים, והראו אותם לדעת, כי יד אלה הביאה את כל הרעה [על ארץ יהודה], והוסיפו לדבר: „גם הסיקריים הנמלטים אינם יכולים לבטוח בישועתם, בדעתם, כי בני־מות הם לעת יִגָלו אותם הרומאים, על־כן הם מושכים אל העֹנש הנאה להם את הנקיים, אשר לא חטאו עמם". ועוד הרבו הזקנים לדבר על לב העם, למען יִזָהר ממוקשי־המות, אשר טמנו לו הסיקריים, ויתרצה אל הרומאים, בהסגירו בידם את האנשים האלה. וכאשר נוכח העם לראות את גדל הצרה, הטה אזנו לדברים האלה והתנפל על הסיקריים בחזק־יד וסחב אותם אל משפט הרומאים. שש מאות איש נתפשו מיד, והשרידים, אשר נמלטו אל ארץ מצרים [העליונה] ואל העיר נא, נלכדו אחרי זמן־מצער והובאו אל אלכסנדריה. וכל רואיהם תמהו ונבהלו על כח־סבלם הכביר ועל תכונת רוחם, אשר האחד יקרא לה בשם מרי־שגעון והשני בשם עזוז־אמונה. כי מצניהם התחכמו להביא עליהם כל מיני יסורים נוראים וקרעו את בשרם לגזרים, בדרשם מהם רק אחת — כי יודו במו פיהם, אשר הם מקבלים עליהם את על מלכות הקיסר, ובכל־זאת לא נכנע לבם, ואיש לא הוציא הגה מפיו, כי־אם כֻּלם התחזקו בדעתם והתגברו על יסוריהם הנוראים, כאִלו לא חשו את מכאובי בשרם, וכמעט בשמחת־נפש קבלו את ענוייהם ואת להט־האש. ועוד יותר הפו הנערים הצעירים את כל רואיהם בתמהון, כי גם מהם לא נכנע אף אחד לבטא בשפתיו, כי הקיסר אדון לו. ככה נצח עֹז־הרוח את רפיון־הבשר!

ב. לופוס היה נציב באלכסנדריה בימים ההם ומְהר להודיע את הקיסר על־דבר התנועה הזאת. וכראות הקיסר, כי לא יחדלו היהודים מחַבל מזמות־מרד כל הימים, ירא, פן יתאספו המורדים בהמון עוד הפעם אל מקום אחד וגם ימצאו להם עוזרים, וצוה את לופוס להרוס את מקדש היהודים בארץ הנקרא על שם חוניו. בית־המקדש הזה נמצא בארץ מצרים ונבנה בידי חוניו ונקרא בשמו, וזה הדבר: חוניו בן שמעון, אחד הכֹהנים הגדולים בירושלים, ברח מפני אנטיוכוס מלך סוריה בעת מלחמתו ביהודים ובא אל אלכסנדריה, וכאשר קבל אותו תלמי באור־פנים משנאתו לאנטיוכוס, הבטיחהו

הכהן הגדול, כי יביא את עם היהודים עמו בברית, אם יטה המלך אזן לדבריו. והמלך הבטיח את חוניו לתת לו את שאלתו ככל אשר לאל־ידו, ואז בקש ממנו הַכֹּהֵן הגדול, כי יִמַּלא את ידיו לבנות בית־מקדש בארץ מצרים ולעבוֹד שם את אלהים כחֻקי האבות, כי לדבר הזה יחַזק לב היהודים [היושבים בארצו] להלחם בשארית חֵמות עם אנטיוכוס, אשר החריב את בית־המקדש בירושלים, וגם תגדל אהבתם לו (לתלמי) ורבים יתלקטו אליו, למען עבוֹד את אלהיהם לבטח.

ג. ותלמי שמע לדברים האלה ונתן לחוניו אחֻזת־ארץ דרך שמונים ריס מעיר נֹף (מֶנפי) במדינה הנקראה על שם הִירוֹפוליס. וחוניו בנה שם מבצר והקים לו היכל, אשר לא דמה במראהו להיכל ירושלים, כי היה כתבנית מגדל עשוי אבנים גדולות, ששים אמה קומתו. אולם את המזבח הקים כתבנית המזבח בירושלים, וככה עשה גם לכל כלי־הקֹדש, מלבד צורת המנורה. כי לא עשה לו מנורה עם כֵּן, כי־אם נברשת־זהב מעשה צורף, השולחת את קרניה לעברים, ותלה אותה על שרשרת־זהב. ואת חצר־המקדש הקיף בחומת־לבֵנים ואת דלתות השערים עשה אבן. והמלך נתן לו גם נחלת־ארץ גדולה לאכול את פריה, למען ימצאו הכֹּהנים את לחם־חֻקם לשבע ועוד תשאר תרומה גדולה לעבודת אלהים. אמנם חוניו לא עשה את הדבר הזה בלב טהור, כי אמר להכעיס את היהודים אשר בירושלים, בשמרו להם עֶברה על אשר גֹרש משם. ועל־כן בנה את המקדש להדיח מהם את העם. בזה קם דבר חזון עתיק, אשר מלאו לו אז שש מאות שנה ושֵם ישעיהו נקרא עליו, כי הוא נבא לבנין המקדש הזה במצרים לקץ הימים בידי איש יהודי. זה דבַר בנין המקדש ההוא.

ד. וכאשר קבל לופוס נציב אלכסנדריה את מכתב הקיסר, נסע אל המקדש והוציא משם חלק מכלי־הקֹדש וסגר את שערי ההיכל. ואחרי זמן־מצער מת לופוס ופוֹלינוס ירש את משרתו, והוא לקח את כל כלי־הקֹדש ולא השאיר דבר, כי הִרבה לירָא את הכֹּהנים ואֵלצם להוציא אליו את כל הכלים ולא נתן את האנשים לגשת אל מקום המקדש ברצותם לעבוֹד את אלהים, כי סגר את כל השערים ולא יכול עוד איש לבוא בהם, ולא השאיר אף זֵכר לעבודת אלהים במקום הזה. ובעת אשר נסגר ההיכל הזה מלאו שלש מאות וארבעים ושלש שנה א) לבנינו.

א) המספר הזה מגֻזם; עכ״פ במקום שלש־מאות צריך להיות מאתים.

פרק אחד־עשר

על־דבר יונתן, אחד הסיקריים, אשר הקים מהומות בקיריני והוציא דבה רעה.

א. כמחלה רעה פשטה משובת הסיקריים גם אל ערי קיריני. כי הנה טלטל שמה יונתן, איש נבל ונבזה, אשר היתה מלאכתו עבודת האורגים, והוא פתה רבים מדלת־העם ללכת אחריו והוליך אותם אל המדבר והבטיחם לתת להם אותות ומופתים, ואמנם נסתר מעיני הרבים במעשי תעתועיו ובתרמיתו, אך הטובים והנכבדים בקרב יהודי קיריני שמו לבם אליו וספרו על־דבר מסעו ותחבולותיו לקטולוס הנציב בחמש ערי לוב א). והוא שלח אנשי־צבא רוכבים ורגלים אחריו ונצח באפס־יד את היהודים, אשר לא היו מזינים, ורבים מהם הומתו מיד, ומתי־מספר נתפשו חיים והובאו אל קטולוס. ויונתן, הראש לכל דבר המזמה הזאת, נמלט על נפשו, אך הרומאים שלחו אחריו לבקשהו בכל הארץ ושקדו הרבה על הדבר, עד אשר נתפש בידם והובא אל הנציב. ובעמדו לפניו התחכם להסיר מעל ראשו את חרב נקמת הרומאים, בתתו לקטולוס פתחון־פה לעשות מעשי־רשע. הוא דבר שקר על עשירי היהודים, כי הם הורוהו לעשות את המזמה הזאת.

ב. וקטולוס קבל את דבר הדבה בנפש הפצה והפך את המעשה לעלילה גדולה, בהוסיפו עליו דברים נוראים רבים, למען יראה גם הוא כגבור מנצח את היהודים במלחמה, והרשיע לעשות מאד, כי נוסף על אמונתו הנמהרה לדבר הדבה למד עוד את הסיקריים להפיח שקרים. הוא צוה על יונתן לנקוב לפניו בשם אלכסנדרוס, והוא אחד היהודים, אשר זה מזמן התעבר בו קטולוס ולא כסה על שנאתו. וגם את ברניקי, אשת אלכסנדרוס, משך קטולוס אל העלילה והמית אותה עם בעלה לראשונה. ואחרי־כן המית את כל האנשים העשירים בעשרם, כאלף ב) איש. חשוב חשב, כי יוכל לעשות את זאת באין מכלים דבר, אחרי אשר החרים את רכוש הנרצחים אל אוצר הקיסר.

ג. וקטולוס ירא, פן יפרסמו היהודים היושבים ביתר המדינות את מעשי־רשעתו, ושלח את שקריו למרחוק ופתה את יונתן ועוד אחדים מהאסורים עמו לשים את עון המרד בראש טובי היהודים אשר באלכסנדריה וברומא, ובמספר האנשים, אשר הוציא עליהם את עלילת השקר הזאת, היה גם יוסף כותב הספרים האלה. אפס כי נכלי קטולוס לא הצליחו, כאשר היה

א) שנקראו בשם פנטפוליס, πεντάπολις.

ב) בחוצאה ישנה: שלשת אלפים.

עם נפשו: כי הוא עלה אל רומא והוליך עמו את יונתן עם אנשיו האסורים באזקים, והאמין בלבבו, כי איש לא יחקור את דברי השקר אשר העידו לפניו, כאשר צוה אותם. אולם המעשה לא ישר בעיני אספסינוס, והוא חקר למצא דבר־אמת, ובהכירו, כי שקר הוא יסוד האַשמה, אשר יצאה על האנשים (טובי היהודים), נִקה אותם מפשע, כי גם טיטוס דבר טוב עליהם, ועל יונתן פקד את מעשה־ידיו. הוא נשרף חי, אחרי אשר דשו את בשרו בשוטים.

ד. וקַטולוס יצא אז בשלום, כי בחסדי שני המושלים לא נגזר עליו עֹנש קשה, מלבד אשר יסרו אותו בדברים. אולם כעבור זמן־מצער אחזה אותו מחלה קשה, והוא התהפך על משכבו ולא מצא מזור, עד אשר מת במכאובים רעים. לא גופו בלבד לקה, כי עוד קשים ממכאוביו היו יסורי נשמתו. חזיונות נוראים בעתוהו, ובלי־הרף צעק, כי הוא רואה בעיניו את צלמי חללי־ידיו עומדים לפניו. ולא יכול לעצור ברוחו וקפץ מעל משכבו, כאִלו הגישו אליו מעַניו כלי־משחית ואש לוֹהט את בשרו. ומדי יום ביום רבו מכאוביו ורקב עלה במעיו, עד אשר יצאו מבשרו, וככה קִדם אותו המות ונתן מופת נאמן, כי עין־אלהים צופיה בַּכֹּל והוא עושה שפטים ברשעים.

ה. ובזה הגיע חקץ לדברי הימים, אשר מסרנו אותם בעצם הדיוק לכל הרוצה לדעת את הליכות מלחמת הרומאים עם היהודים. והנה בדבר דרך מִדרָשִׁי א) יוציאו הקוראים משפט. אבל בדבר ה א מ ת — אבטח ולא אפחד לאמר, כי רק אליה לבד כִּוַּנתי בכל הכתובים האלה.

דעת
אתר לימודי יהדות ורוח
www.daat.ac.il

א) כלומר: מליצתי (הסגנון).